

Subject Area
Education Management

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 104
PP: 3686-3704

Arrival
18 September 2022
Published
30 November 2022
Article ID Number
65795

Article Serial Number
10

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/ssj.65795>

How to Cite This Article
Keskin, E., Nişancı, F.,
Başar, A., Yiğit, T., Tunç,
C. & Toktaş, Y. E. (2022).
"2010-2020 Yılları Arasında
Sınıf Yönetimi Konusunda
Yapılan Tezlerin
İncelenmesi" International
Social Sciences Studies
Journal, (e-ISSN:2587-
1587) Vol:8, Issue:104;
pp:3686-3704

Social Sciences Studies
Journal is licensed under a
Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

2010-2020 Yılları Arasında Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin İncelenmesi

Examining the Theses on Classroom Management Between 2010-2020

Erdoğan Keskin¹ Fatma Nişancı² Abdullah Başar³ Tahsin Yiğit⁴ Cumali Tunç⁵
Yunus Emre Toktaş⁶

¹⁻²⁻³⁻⁴⁻⁵⁻⁶ Öğretmen., MEB, Ankara, Türkiye

ÖZET

Bu çalışma ile sınıf yönetimi konusunda 2010-2020 yılları arasında hazırlanmış 25 adet lisansüstü tez çalışması mercek altına alınarak belli kriterler eşliğinde içerik analizi yapılmıştır. Çalışmaya konu edilen tezler, hazırlanma yılları, tezlerin hazırlandığı üniversitelerin türleri, örneklem bölgeleri, örneklem belirleme yöntemleri, örneklem için seçilen bölgeler, veri toplama araçları, analiz türleri ve konu alan değişken bağlamında içerik analizi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda, sınıf yönetimi konusunda hazırlanan 25 tezin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu, konu hakkında doktora tezinin çok az sayıda bulunmakta olduğu belirlenmiştir. Ayrıca örneklem bölgesi olarak daha fazla Doğu Anadolu bölgesinin seçildiği, lisansüstü tezlerin genelde devlet üniversitelerinde hazırlandığı ve veri toplama araçlarından en fazla anket ve görüşme tekniğinden yararlandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, Eğitim, İçerik Analizi

ABSTRACT

With this study, 25 postgraduate thesis studies prepared between 2010-2020 on classroom management were examined and content analysis was carried out with certain criteria. Content analysis was carried out in the context of the theses, the years of preparation, the types of universities where the theses were prepared, sampling regions, sampling methods, selected regions for sampling, data collection tools, analysis types and the subject variable.

As a result of the research, it was determined that the majority of the 25 theses prepared on classroom management were master's theses, and there were very few doctoral theses on the subject. In addition, it was observed that more Eastern Anatolia regions were chosen as the sample region, postgraduate theses were generally prepared in state universities, and survey and interview techniques were mostly used among data collection tools.

Keywords: Classroom Management, Education, Content Analysis

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitim toplumsal bir kurumdur, üstlendiği vizyon ve misyon gereğince toplum açısından hayati öneme sahip eğitim kurumuna, toplumların kısıtlı kaynaklarından büyük bir pay ayrılmaktadır. Bu durumu eğitime ne denli önem verildiğinin açık bir göstergesidir. Ülkeler kendi ulusal savunma harcamalarından sonra en büyük kaynağı eğitim harcamalarına aktarmaktadırlar. Eğitim yatırımları genelde okullar üzerinden topluma sunulmaktadır. Okul ortamında hayata geçirilmeye çalışılan öğrenme ve öğretme süreçlerinin etkin ve verimli olması, toplumsal gereksinim ve beklentilerin karşılanmasını bakımından önem arz etmektedir. Eğitimin temel yapı taşı olan okulların öğretim birimlerini sınıflar oluşturmaktadır (Aydın, 2007). Eğitim-öğretim faaliyetlerinin ilgililerine sunulduğu sınıfların iyi bir biçimde yönetilmesi, eğitim sisteminin amacına ulaşabilmesi ve eğitim etkinliklerinin başarılı olabilmesinin temel koşullarından birisidir. Klasik eğitim yaklaşımında kendine yer bulan "bilen öğretir mantığı" yeni eğitim anlayışında terk edilmiş, toplumsal ve diğer başkaca gelişmelerin etkisi ile öğretmenlik mesleğinin bir sanat olduğu, bir bilim dalı olarak kabul edilmesi gerektiği, genel geçer bir kabul haline gelmiştir. Türkiye'de 1997 senesinde öğretmenleri yetiştirmekte olan belli başlı kurumlarda yeniden yapılandırmaya gidilmiş, öğretmenlik meslek derslerine ek olarak sınıf yönetimi dersi eklenmiştir. Bu durum da öğretmenlik mesleği ve öğretim faaliyetlerinin etkinliği bakımından sınıf yönetiminin ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir (Okutan, 2008).

Eğitimde başarıyı yakalamanın temel koşulu ve ilk basamağı sınıfların iyi yönetilmesidir. Sınıf yönetiminin en etkili unsurları şüphesiz eğitimciler yani öğretmenlerdir. Öğretmenlerden bu bağlamda en büyük beklentiler, eğitim etkinliklerinin yürütülebilmesi için sınıf ortamının hazırlanması, sınıfta uyulması gerekli olan kuralların öğrenciler de sürece dahil edilerek belirlenmesi, bu kuralların ilgililerine kabul ettirilmesi, öğretim etkinliklerinin düzenlenmesi ve öğrencilere pozitif davranış kalıpları geliştirmeleri için gerekli ortamın yaratılmasıdır (Erden,

2005). Sınıf yönetimi olarak adlandırılan olgu, pozitif bir sınıf ikliminin yaratılması ve sınıf içi düzenin sağlanmasının yanında öğrencilerin kendi ruhsal ve bilişsel dünyalarını özgürce ifade edebilmeleri için gizli kalmış güçlerinin açığa çıkarılması gibi yapıları bünyesinde barındırmaktadır (Turan, 2004).

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin büyük bir kısmı sınıf içinde meydana getirilmektedir, bu bağlamda öğrenmenin genel anlamda, sistemli ve düzenli bir biçimde öğrenme eyleminin gerçekleştirildiği sınıf atmosferinde düzeltilebileceği söylenebilir (Epeçan ve Okçu, 2009). Sınıf yönetimi sorumluluğunu üstlenmekte olan öğretmenler bu işi yaparken belli başlı yaklaşımlardan yararlanmaktadırlar, bu yaklaşımlar sınıf içi etkileşimi, ilişkileri ve öğrenme ortamlarını düzenlerken öğretmenlerin davranışlarında tutarlılık sergilemelerini sağlar. Öğretmenler belli başlı kriterler sebebiyle sınıf yönetiminde demokratik, otokratik ya da ilgisiz yönetim anlayışları kullanabilmektedirler. Bu anlayışlar tek başına kullanıldığı gibi, diğer anlayışlar ile birlikte bir arada da kullanılabilir. Bu anlayışların hangisinin kullanılacağını öğretmenler karşılıklı çıkan durum ya da sorunlar sonucunda otomatik belirlemektedirler. Sınıfların yönetim sorumluluğunu üstlenen öğretmenlerin bireysel ve daha başkaca nitelikleri sınıf yönetiminin kalitesini belirlemektedir. Öğretmenlerin bireysel nitelikleri, eğitime yönelik kavrayış ve değer yargıları, dersi işleme tarzları, yönetim stilleri, derse hazırlıklı ya da hazırlıksız gelmeleri, monoton bir ders işleme biçimini benimsemeleri, öğrenciler ile empati yapabilmeye becerileri, çocuklardan hoşlanıp hoşlanmamaları, sağlıklı iletişim kurma yetenekleri gibi bir çok faktörden sınıf yönetimi dolaylı ya da direkt olarak etkilenmektedir (Yüksel, 2013).

Okullarda yürütülmekte olan öğretim etkinlikleri neticesinde öğrenciler akademik açıdan gelişme göstererek, yeni bir takım yetenek ve bilgiler kazanmakta, buna ek olarak toplumsal bir kişilik olarak gelecek yaşantılarına hazır hale gelmektedirler (Aydın, 2012). Bireylerin başarılı olabilmelerinde öğretmenlerin kendileri ile kurduğu iletişim ve etkileşim büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlerin mesleklerinde başarılı olabilmeleri, onların teknik yeterliliğinden çok toplumsal yeterlilikleri ile ilgilidir. Sağlıklı iletişim becerileri geliştirebilen öğretmenler, öğrencilerini oldukları gibi kabul eder, empati yapmayı bilir, öğrenci başarısını odağına alarak onlara etkin bir öğrenme ortamı yaratır (Jones ve Jones, 1998). Geleceğimizin temel taşları olan çocuklarımızın yetiştirilmesinde yapılan eğitim- öğretim faaliyetleri sonucunda kazandırıldığı düşünüldüğünde, sınıf yönetiminin önemi daha da iyi anlaşılacaktır. Yapılan araştırmada sınıf yönetimi konusunda 2010-2020 yılları arasında hazırlanan 25 tez çalışması incelenmiş ve belli kriterler ışığında içerik analizi yapılmıştır.

1.2. Amaç

Eğitim örgütü birçok alt sistemden ve yapıdan oluşmaktadır, eğitim örgütünün yaratılmasında, etkinliklerin değerlendirilmesinde ve de devamlılıklarının sağlanmasında en etkin alt sistem okuldur. Okulların en belirgin özelliği, toplumsal yapıda birbirleri ile etkileşim halinde olan bireyler ile çalışmasıdır. Bu sebeple okullardaki birey etkisi, okul örgütünün etkisinden daha kritik bir yerde durmaktadır. Okul örgütleri davranışsal boyutta toplumsal niteliklere sahip olmalıdır (Bursalıoğlu, 2002). Okulların en temel yapı taşı olan sınıflar ise, eğitim hizmetinin en temel amaç ve hedeflerini gerçekleştirmede kritik öneme sahip yerlerdir ve öğretim faaliyetlerinin ve etkinliklerinin ana merkezini oluşturmaktadırlar (Çakmak, 2005). Eğitim-öğretim faaliyetlerinin en merkezi yaşam sahası olan sınıflarda, öğretmenler yönetici konumundadırlar. Öğretmenler sınıftaki öğretim faaliyetlerini, öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen iletişim ve sınıf düzenini sağlarlar ve de bu yönde planlamalar yaparlar. Eğitimin ana sunucusu olan okullarda öğretmenlerin benimsediği sınıf yönetimi anlayışlarının, sınıf yönetimi boyutlarının ve etkisi altında kaldığı etkenlerin belirlenmesi gerek öğretmenler gerekse bu konu hakkında araştırma yapacak olan bireyler için önem arz eden bir konudur. Bu bağlamda yapılan bu çalışma ile sınıf yönetimi konusunda kavramsal çerçeve çizildikten sonra, konu hakkında yapılmış tezler incelenmiş ve gerekli çıkarımları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.3. Önem

Eğitimin sosyolojik sorumluluğu, bireylerin yaşadığı toplumun kültürüne, değer yargılarına bağlılıklarının artırılması, gelişmeye ve dönüşüme açık insanlar olarak hayatlarını sürdürmelerinin sağlanması ve toplumun refah düzeyinin artırılmasıdır. Eğitimin politik sorumluluğu ise bireylere vatandaşlık bilincinin kazandırılması suretiyle demokrasinin hayata yönelik kültürünün toplumun yaşam biçimi olarak kurgulanmasını sağlamaktır. Eğitimin sosyolojik ve politik işlevlerinin gerçekleştiği yer, okullar ve bu kurumların en alt birimi olan sınıflardır. Öğretmenlerin okullarda, yani sınıflarda meydana getirdiği olumsuz ya da olumlu sınıf iklimi, sınıf yönetiminde sergiledikleri davranış kalıpları ve yaklaşımlar eğitimin yukarıda sayılan temel işlevlerinin gerçekleştirilmesinde, eğitimin amaç ve hedeflerinin yakalanmasında kullanılan en başat etkenlerdir. Sınıf yönetimi ile ilgili çalışmada kurgulanan kavramsal çerçeve bu yönüyle önem arz etmektedir.

Öğretmenlerin sınıf yönetiminde kullandıkları yaklaşımlar, öğretim faaliyetlerinin yapıldığı sınıflarda, bireylerin kültürel, ahlaki ve bireysel gelişimlerine çok önemli etkileri bulunmaktadır. Öğrencilerin akademik başarılarında,

sosyalleşmelerinde, düşüncelerini hür bir şekilde ifade edebilen bireyler olarak yetiştirilmelerinde, öğretmenlerin sınıf yönetimine yönelik yaklaşımları kilit bir role sahiptir. Öğretmenlerin seçtikleri yönetim anlayışını ise öğretmenlerin sahip olduğu iletişim becerilerinden ayrı düşünmek çok zordur. Çünkü öğrencileriyle etkili bir iletişim kuran öğretmenle, iyi bir iletişim kuramayan öğretmenin seçeceği sınıf yönetimi anlayışı aynı olmayacaktır. Özellikle temel eğitimin verildiği, temel öğretimin gerçekleştiği ilkökul kademesinde sınıf öğretmenlerinin seçtikleri sınıf yönetimi anlayışının, öğrencilerin gelecekteki başarılarında, toplumsallaşmasında, topluma yararlı ve uyumlu bireyler haline gelmelerinde önemli bir fonksiyonu vardır. Çalışma, topluma yararlı, kendine güvenen, iletişim becerileri yüksek, demokratik, hak ve özgürlüklerini bilen ve bunları uygulayan bireyler yetiştirmek için sınıf öğretmenlerine ışık tutmak ve alan yazına katkıda sağlamak açısından önemlidir.

Eğitimi ve eğitim materyallerini kullanmak suretiyle toplumları etkileme potansiyeli yüksek bir meslek grubu olan öğretmenlerin, modern çağın ihtiyaç duyduğu kişilik özelliklerine, yüksel iletişim becerilerine ve demokratik sınıf yönetim anlayışlarına sahip olmaları gerekmektedir. Yapılan bu çalışma öğretmenlerin sınıf yönetimi yaklaşımlarını ve sınıf yönetimi alanında yapılan literatür çalışmalarının kapasitesini belirleme açısından önem arz etmektedir. Bu çalışma ile başta öğretmenler olmak üzere okul yöneticilerine ve konu hakkında araştırma yapan ilgililere ışık tutulmak amaçlanmıştır.

1.4. Tanımlar

Eğitim: Bireylerin davranış kalıplarında kendi yaşantısı vasıtasıyla istendik ve kasıtlı yönde değişme sağlamaya yönelik faaliyetler (Ertürk,1975).

Sınıf yönetimi: Belirli bir amaç doğrultusunda sınıftaki öğretim kaynaklarının ve öğrencilerin eşgüdümlü olarak harekete geçirilme sürecidir (Celep,2004).

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sınıf Yönetiminin İçeriği

Eğitim, toplumsal yapıyı sürdürme bilinci gösteren bireylerin yetiştirilmesini hedefleyen, sosyal, siyasal ve kültürel yönden işlevleri olan üretken bir kurumdur. Bireylerin sosyalleşme döneminde aileden sonra en çok buldukları kurum, eğitim kurumudur. Kişilerin aileleri dışında kurduğu en önemli ilişkiler istemi, sınıfta kurduğu ilişkilerdir (Özcan, 2012). Sınıf, eğitsel amaçlar doğrultusunda kurulmuş eğitim ortamı (Aydın, 2015), öğrencilerin etkileşim içinde buldukları özgün bir havaya ve iklime sahip çevre (Çalık, 2012) ve eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürdükleri yaşam alanıdır (Kantos ve Taşdan, 2007). Bir başka tanıma göre sınıf, yaş, bilgi ve beceri seviyesi gibi belirli özellikler bakımından benzerlik gösteren öğrencilerin biraraya getirilmesiyle oluşturulan gruplardır (Başar, 2014). Celep (2014) ise sınıfı, eğitim-öğretim faaliyetlerinin üretildiği yer olarak tanımlamaktadır. Bir başka ifadeyle ise, sınıf, öğretmen, öğrenci ve bir takım materyallerin bir amaç doğrultusunda bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş yapı ve süreçlerdir. Okul hiyerarşisi içerisinde sınıf bir alt sistem olarak ele alındığından, okul yönetimine karşı sınıf yönetimi de aynı şekildedir. Bu bakımdan düşünüldüğünde sınıf yönetimi, eğitim ve okul yönetiminin sınıflara uyarlanmış halidir. Ancak sınıflar kendi içlerinde farklılık gösterirler. Nasıl ki örgütlerin belirledikleri hedeflere ulaşmasını kolaylaştıracak bir yönetime ihtiyacı varsa, sınıfların da bir yönetime ihtiyacı vardır. Bu yönetim "sınıf yönetimi" dir (Toprakçı, 2017).

Yüksek Öğrenim Kurumlarının 1997-1998 yıllarında yaptığı değişiklikler sonucunda, Sınıf yönetimin, zorunlu ders haline getirilmesi ve öğretmen yetiştirme programlarına dahil edilmesiyle birlikte bu alandaki çalışmalar da hız kazanmıştır. Yönetim bilimindeki birçok yeni gelişme ve yaklaşımın, okul ve sınıf yönetimi üzerinde de büyük etkisi olmuştur (Çelik, 2005). Öğrenci merkezli eğitimde, sınıf içerisindeki etkileşimin değişken ve dinamik olması istendiğinden, "sınıf yönetimi" oldukça önemli bir kavram haline almıştır (Köse Özyay, 2010). Sınıf yönetimi denildiğinde ilk akla gelen her ne kadar öğretmen otoritesi ve disiplin olsa da, günümüzde bu düşünce yerini "öğrenme aracı" bırakmıştır (Çalık, 2012). Disiplinler arası bir çalışma sahasına sahip olduğundan, sınıf yönetimi konusu, çok boyutlu bir yapıdadır. Sınıf yönetiminin eğitim bilimlerindeki çok sayıda alanla da ilişkisi vardır. Örneğin; eğitim psikolojisi ve sosyolojisi, özel eğitim vs. Toplumsal ve eğitimsel çerçevede yaşanan çok sayıda gelişme sadece okulu etkilemekle kalmaz, bir alt sistemindeki sınıfı da etkiler. Bu yüzden sınıf yönetimi sadece kurallardan oluşan bir alan olarak düşünülmemeli, yönetimle ilgili bütün durumlar geniş bir eğitim bilimleri tecrübesiyle değerlendirilerek bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Ancak bu durum araştırmacı ve uygulayıcının, teorik açıdan gerekli alt yapıya sahip olmasıyla mümkün olacaktır (Kantos ve Taşdan, 2007).

2.2. Sınıf Yönetiminin Tanımı

Sınıf, öğretmen öğrenci etkileşiminin görüldüğü, öğrenci davranışlarının eğitimin hedefleri doğrultusunda şekillendiği yerdir. Eğitim için gerekli olan birincil kaynakların öğretmenler tarafından iyi bir şekilde

değerlendirilmesi gerekmektedir (Başar, 2002).Sınıf yöneticisi olarak öğretmenlerin kendilerine verilen yetki ve sorumluluklar iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri için yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları ve davranış bilimleri ve yönetim bilimleri gibi alanlarda kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir (Ünal ve Ada, 2003). Sınıf yönetimiyle ilgili çok sayıda tanım mevcuttur:

Sınıf yönetimi, eğitimin belirlenen hedefler doğrultusunda gerçekleşebilmesi adına öğretmenin, sınıf içi ortamını düzenlemesi ve öğrenci davranışlarını kontrol etmesidir (Erden, 2005).

Sınıf yönetimi, sınıf içi kaynakların amaçlara hizmet edecek şekilde kullanılabilme becerisidir (Okutan,2008).

Sınıf yönetimi, olumlu bir sınıf iklimi döneminde, belirlenen kurallar doğrultusunda uygun bir sınıf düzeni oluşturularak, öğretimin ve zamanın etkin şekilde yönetilmesi sürecidir. Sınıf yönetimi alanında incelemeler yaparak öğretmenin sınıf içi becerilerini arttırmayı hedefleyen bilim dalı, sınıf yönetimi olarak tanımlanabilmektedir (Çelik,2005).

Sınıf yönetimi, sınıf içi etkinlikleri etkin bir biçimde sürdürme ve öğrenci davranışlarına yol gösterme sürecidir. Başka bir ifade ile sınıf yönetimi, pozitif öğrenme ikliminde, öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerine ve potansiyellerinin farkına vararak onları ortaya çıkarabilmelerine yardımcı olur (Turan,2007).

Eğitimin, belirlenen amaçlara ulaşabilmesi konusunda sınıf içi kaynakları, etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesine sınıf yönetimi adı verilir (Ilgar,2005).

Sınıf yönetimi; öğrenme konusunda uygun ortamın oluşturulması ve devamlılığının sağlanmasıdır. Öğretmen ve öğrenciler üzerindeki engellerin kaldırılması, öğretim zamanının uygun şekilde kullanılması, etkinliklerdeki öğrenci katılımlarının artırılması, sınıf içi kaynakların, insanların ve zamanın etkin şekilde kullanılmasıdır (Erdoğan,2007).

Sınıf yönetimi, belirli bir amaç doğrultusunda sınıftaki öğretim kaynaklarının ve öğrencilerin eşgüdümlü olarak harekete geçirilme sürecidir (Celep,2004).

2.3. Sınıf Yönetimi Modelleri

Toplumdaki gelişmelere bağlı olarak, eğitim alanında da gelişmeler sağlanmış ve daha verimli bir eğitim dönemi için dersin akışını engelleyecek sınıf içi istenmedik davranışların önlenmesi adına bazı modeller önerilmiştir. Ancak olumsuz davranışların biçimleri ve kaynağındaki farklılıklar, öğretmenlerin, yönetim anlayışına, konuya, öğrencilere vs. göre pek çok farklı modelden yararlanmasına neden olmuştur. Bir başka deyişle öğretmen belirlediği disiplin yaklaşımına, hedeflere, kaynaklara göre, bir modeli baz alabileceği gibi birden fazla modeli de kullanabilir (Akan, 2010).Bazı araştırmacılar bu modelleri dört başlık altında sınıflandırırken, bazıları beş başlık altında incelemiştir (Erdoğan, 2003; Yaka, 2006; Demirtaş, 2006; Ağaoğlu, 2003). Bu çalışmada da geleneksel, tepkisel, önlemsel, gelişimsel, bütünsel olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir. Sınıf yönetim modelleri genel olarak, öğrenci merkezli, amaca yönelik ve eşitlikçi bir yaklaşımı benimsemektedir (Ünal ve Ada, 2000).

2.3.1. Geleneksel Model

Bu model, öğretmenin aktif olduğu ve sınıf içi otoritenin öğretmende toplandığı öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Burada önemli olan öğretmenin koyduğu katı kurallara kayıtsız şartsız uyulmak zorunda olmasıdır (Aydın, 2000). Öğretmenin belirlediği amaç doğrultusunda yürüttüğü faaliyetler öğrenciler tarafından harfiyen yerine getirilmektedir (Erdoğan, 2003).

2.3.2. Tepkisel Model

Bu model, istenmeyen öğrenci davranışlarını gidermeye yönelik öğretmen tepkileri üzerine kuruludur. Klasik bir sınıf yönetimi modeli olan bu yaklaşımda düzen, ödül ceza türü etkinliklerle sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak her tepki bir istenmeyen karşı tepki doğurabileceğinden bu model, öğrencilerle olan iletişimde olumsuz etkiler oluşturması nedeniyle eleştirilmektedir ve bu yüzden de düzeni sağlamak konusunda sağlıklı bir model olarak görülmemektedir. Tepkisel modele sık başvuran öğretmenlerin, düşük sınıf yönetimi becerilerine sahip olduğu belirtilmiştir (Başar, 2005). Öğretmenin nedenlerden çok sonuçlara odaklanması, olumsuz davranışları önlemek için daha çok ceza türü tepkilere başvurusu ve bu tepkileri bireye yöneltmesi, kuralları amaç olarak görüp koşulsuz şartsız uygulamaya çalışması, tepkisel modele uygun birer davranıştır (Şentürk, 2006).

2.3.3. Önlemsel Model

Bu model ileride görülebilecek olası istenmeyen durumlara karşı belirli düzenlemeler yaparak önceden önlem alınmasını öngören bir modeldir (Başar, 2005). Bu modelde konulan kurallar sorunun tespitinden ziyade önlenmesi üzerinedir. Bu yüzden sorunlara karşı planlı önlemler modeli olarak da ifade edilebilmektedir. Ancak önlem alma

çabası öğrenciyi sıkacak boyutta bir aşırılığa kaçarsa model başarısız olacaktır. Ayrıca bazı öngörülme durumları da modeli etkisiz hale getirmektedir. Bu modelde ise öğretmen sonuçlardan çok nedenlere odaklanmış ve tepkilerini daha çok olaya yönelterek, sevgi ve saygı yaptırımlarını kullanmıştır. Bu modelin başarısı, önceden planlanarak uygulandığı takdirde yüksek olacaktır (Şentürk, 2006). Öğrencilerin ders dışı davranışlarının önüne geçmek için dikkat çeken planlar yapmak, öğrenci gecikmelerine karşı önlemler almak, ailesinin ilgisizliği nedeniyle başarısında düşüş olabilecek öğrencilerin, başarısız olmalarını beklemeden aileleriyle iletişime geçmek, bu modele ilişkin örnekler arasında gösterilebilir (Başar, 2004).

2.3.4. Gelişimsel Model

Bu modelde ana unsur öğrencilerin bedensel ve ruhsal gelişim düzeyleridir. Gelişimsel modelde, seçilen yöntemlerin öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun olması ve sınıf içi etkinliklerin bu gelişim evrelerine göre tasarlanması gerekmektedir (Başar, 2005). Bu sayede öğrenci başarısı da artacaktır. Gelişimsel modeli dört basamakta ele almak mümkündür. Birinci basamağı on yaşa kadarki dönem oluşturmaktadır. Bu dönemde birey öğrenci olmayı deneyimlemektedir. Öğretmenin iş yükünün fazla olduğu bir dönemdir. İkinci basamak ise on ile on iki yaş arasına denk gelen dönemdir. Bu dönemde sınıf yönetimine daha az ağırlık verilir. Çünkü öğrenciler sınıf içi düzene ayak uydurmaya çalışmaktadır. Öğrenciler öğretmenlerinin gözünde iyi olmak istediklerinde sınıf düzenine uyarlar. Üçüncü basamak, on iki, on beş yaş arasına denk gelen dönemdir. Öğrenciler, sınıf içi kuralları sorgularlar ve birbirlerini etkilemeye başlarlar. Birbirlerinin beğenisini kazanabilme kadına öğretmeni zor durumda bırakmaya çalışabilirler. Dördüncü basamak ise lise dönemi olarak ele alınmaktadır. Öğrencilerin davranışlarını anlamlandırmaya çalıştıkları, kendilerini sorguladıkları dönemdir (Jacobsen, 1985; Başar, 2014).

Derslerin öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine göre planlanması ve uygulanması, sınıf içi kuralların belirlenmesinde ve sorumluluk verilmesinde gelişimsel özelliklerin ön planda tutulması, öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun davranışlar sergilemesini bekleme, öğrencilerin bireysel gelişim özelliklerini göz önünde bulunduran etkinlikler düzenlenmesi bu modelle ilişkili öğretmen davranışlarıdır (Şentürk, 2006).

2.3.5. Bütünsel Model

Sistem modeli olarak da adlandırılan bu modelde önlemsel sınıf yönetimine öncelik verme ve istenmeyen davranışları ortadan kaldırma eğilimi vardır. Bu model gerekli durumlarda öğretmenin bütün modelleri, öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin göz önünde bulundurarak kullanabilmesini öngörür (Başar, 2004; Başar, 2005). Ayrıca, bu modelde sınıf, iç ve dış çevresiyle birlikte ele alınır. Bu modelde beklenen öğretmen davranışı, tepkisel modelden uzak, önlemsel ve gelişimsel modele yakın bir yaklaşım sergilemesidir (Martin, 2000; Şentürk, 2006)

2.4. Sınıf Yönetimi Yaklaşımları

Öğrenme depozitif bir sınıf içi ortamının yaratılması ve bu ortamın etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi, öğretmenin, öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin farkında olarak yürüttüğü sınıf yönetimi yaklaşımıyla mümkündür. Öğrencinin kişiliği ve davranışları üzerinde, fiziksel ve ruhsal özelliklerine ek olarak sosyoekonomik düzeni de etkilidir. Aslında her öğrencinin eşsiz, biricik ve tek olduğunu bilsek de, bazı öğretmenlerin öğrenciye geleneksel bir yaklaşımı benimseyerek “eti senin kemiği benim” anlayışıyla, bazılarının isedaha çağdaş bir yaklaşımı benimseyip biriciktir anlayışıyla yaklaşmaktadır.

Sınıf yönetiminin etkili olması, öğretmen doğru bir sınıf yönetimi yaklaşımı benimsediğinde mümkündür (Aydın, 2015). Öğretmen, sınıf içerisinde uyguladığı modele en uygun yaklaşımı belirlediği takdirde, sınıf yönetiminde etkili olacaktır (Ercoşkun, 2011). Sınıf yönetiminde öğretmen faktörü oldukça önemlidir. Çünkü sınıf içi faaliyetler, öğretmenin belirlediği yaklaşımla gerçekleşecektir. Öğretmen seçtiği yaklaşımı uygularken öğrenci, müfredat, okul yapısı, veliler ve kendi durumunu göz önünde bulundurmalıdır. Sınıf yönetimi kavramında bugüne kadar çok sayıda değişiklik yaşanmış olup, çeşitli yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlar sırasıyla geleneksel ve çağdaş yaklaşımlar olarak sınıflandırabiliriz (Taşkaya, 2014).

2.4.1. Geleneksel Yaklaşım

Geleneksel yaklaşım, öğretmeni merkeze alan bir yaklaşım olup, sınıf içi eğitim etkinliklerinde öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkiler aşırı derecede yapılandırıldığından öğretmen aktif konumdadır. Öğrenci ise, sınıf içi kurallara katı ve tartışmaya açık olmadığından bu tek yönlü yaklaşımda pasif konumdadır. B nedenle, sınıf içi eğitim hedeflerinin ve kuralların belirlenmesinde, öğrencilerin fikirleri önemsenmediği gibi katılımı da beklenmez. Bu yaklaşım daha çok otoriter toplumlarda gözlenmekte olup, demokratik yaşamın getirileriyle bağdaşmaz. Öğrenciler tartışmaya kapalı olan bu ortamda her şeye evet diyerek öğretmeni tatmin edeceklerdir. Ancak bu yaklaşımı benimseyen öğretmen, farklı bireysel özelliklere sahip öğrencilerin davranış problemleriyle uğraşmak ve bu öğrencilerle karşı karşıya gelmek zorunda kalacaktır. Böyle bir durumda öğretmen, öğrencileri otoriteye karşı gelen

birer birey olarak görmektense, yaramaz, uyumsuz olarak nitelendirilip cezalandırılacak ve asıl sorunun kendinde olduğunugöz ardı edecektir. Bunun sonucunda da sınıf ortamının hem öğretmen hem de öğrenciler için çekilmez bir hal alacak ve eğitim ortamından uzaklaşma yabancılaşma görülecektir. Öğrenci sadece okuluna vederslerine karşı değil hayata karşı da duyarsızlaşacaktır. Her ne kadar Otokratik yöntemlerin insana ilişkin ön yargıları ortadan kaldırmada daha faydalı olduğuna inanılsa da, sınıf yönetimini ve eğitimi çok fazla zorlaştırdığı görülmüştür (Aydın, 2015).

Geleneksel yaklaşım ilkeleri düzen çok önemli olup, öğrenciler bu düzenine feda edilir. Ancak ilginçtir ki aynı öğretmen, ders sırasında istenmeyen bir davranışı gördüğünde hoşgörülü davranmayıp öğrenciye uyarılarda bulunmak adına dersi keser. Yani dersin bozulmasını dersin düzeni kadar önemsemez. Bu çok büyük bir risk olup dersi tehlikeye sokacaktır (Çelik, 2005). Her ne kadar öğretmen bu yaklaşımda aktif verici olarak görülse de, öğrenci pasif alıcı olduğu sürece öğrenci katılımı yetersiz olacaktır. Sınıf içi kurallardaki katılık ve değişmezlik öğrenciyi pasif alıcı olmaktan başka bir konuma getiremeyecektir (Çalık, 2012). Sorularıyla ilgilenilmeyen öğrenciler sınıf içi ortamdan iyice uzaklaşacaktır (Ercoskun, 2011).

2.4.2. Çağdaş Yaklaşım

İnsanın doğasına saygı duyan bir model olup, bireylerin duygusal, zihinsel, bilişsel gelişimine katkıda bulunan bir süreçtir. Geleneksel yaklaşımın aksine öğrenciyi merkeze alan daha katılımcı bir yaklaşımdır. Sınıf içi kurallar ve hedefler tartışmaya ve eleştiriye açık olup demokratik ortamda belirlenir. Öğretmen bu ortamda daha çok rehberlik eder ve öğrencileri yönlendirir. Çağdaş yaklaşım öğrenci, öğretmen, aile vb. öğeler sistemin parçası olup etkileşim içindedir. Bu nedenle sınıflar gerçek yaşamı yansıtan canlı süreçler olarak görülmektedir. Öğretmenin sistemdeki bu parçalara karşı farkındalığı ve okulun olanaklarını eğitim amaçlı kullanabilme becerisi, sorunlar karşısında yalnız kalmamasına neden olacaktır. Bu yaklaşımda öğretmen bir rol model olarak görülmekte, bu yüzden de davranışlarını buna göre şekillendirmelidir.

Sınıfında çağdaş yaklaşım ilkelerini benimseyen bir öğretmen, saygı ve sevgiye önem veren, insan haklarını önemseyen, adalet duygusu güçlü, iletişim becerisi olan, yeniliklerden haberdar olan ve kabul eden, bireysel farklılıklara değer veren bir öğretmen olarak nitelendirilmektedir (Aydın, 2015; Ünal ve Ada, 2000). Çağdaş yaklaşım yapılandırmacı temelli iken, geleneksel yaklaşım davranışçı yaklaşımı esas alır. Bu yaklaşımda Öğretmen öğrencileriyle birlikte öğrenen konumunda olup kendine de rehberlik etmektedir. Çağdaş yaklaşımda katılımcılık esas olduğundan, öğretmen de konuyu sunmayıp, öğrencilerine buldurmaya çalışarak öğrencinin daha aktif olmasını sağlamaktadır (Taşkaya, 2014). Kısacası bu yaklaşım öğrencilerin etkin katılımı ile istek ve beklentilerini önemli görür (Çalık, 2012).

2.5. Sınıfta Disiplin Ve Öğrenci Davranışlarının Yönetimi

Sınıf yönetimindeki disiplin sorunu, gerek mesleğe yeni başlamış gerekse uzun yıllar bu mesleğe emek vermiş öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar arasında gösterilmektedir. Etkili bir eğitim ortamı oluşturulması için öğretmenin öğrenci davranışlarının yönetimi konusundaki beceri ve bilgisinin yeterli olması gerekmektedir.

2.5.1. Sınıfta Disiplin ve Önemi

Disiplin, bireyin doğru ve yanlış davranış konusunda eğitilmesi ve bu öğretilere göre davranıp davranmadığının test edilmesidir. Sınıf içi disiplini ise, eğitim ortamındaki düzen bozucu ve öğrenmeyi engelleyici davranışlara karşı öğretmenin verdiği tepkilerdir. Burada asıl amaç, istenmeyen davranışı yapmaya olan ilgiyi azaltmaktır. Bu da ancak olumlu ilişkiler kurulabildiğinde mümkündür (Ünal ve Ada, 2003). Sınıfta sırada oturan, izin almadan konuşan, çevresindekileri rahatsız eden, bağırıp garip sesler çıkaran öğrenciler disiplin bozukluğu göstermektedir. Bu tarz olumsuz davranışlar, sınıf ortamındaki öğrenme sürecini kesintiye uğratar ve ciddi zaman kayıpları yaşatır. Diğer taraftan uyuşturucu kullanma ve okuldan kaçma gibi daha ciddi davranışlar, öğrencinin eğitim hayatının sona ermesine bile sonuçlanabilir.

Öğretmenlere göre eğitim öğretimi en çok sekteye uğratan davranışlar disiplinsizlikle ilgili olanlardır. Sınıfta iyi bir disiplin ortamının oluşturulması sınıf yönetimi becerisiyle ilişkilendirilmektedir. Disiplin ortamını oluşturamama korkusu ise mesleğe yeni başlayan öğretmenler de daha yüksektir (Yiğit, 2007). Bu konuda yeterli beceriye sahip öğretmen ise, empati kurarak olumsuz davranışları olumluya dönüştürmek için çaba harcar ve faaliyetleri bu yönde değiştirerek sınıf içi düzeni sağlayabilir. Bazı öğretmenler ise, u olumsuz davranışların farkına varamadığı gibi durumu gereksiz müdahalelerle daha da çözülemeyen bir hale getirir. Bunun için etkili bir öğretmen bu tarz olumsuz davranışların kaynağını araştırarak ortadan kaldırmalı ve tekrarlanmaması için gerekli önlemleri almalıdır (Öztürk, 2007).

2.5.2. Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler

Öğretmenler ve okul yönetiminin genel kanısı, öğrencilerin davranış bozukluklarını okul ve sınıfa gelmeden önce kazandıkları, sınıf ortamının bu konuda hiçbir etkisinin olmadığı yönündedir. Bu nedenle de onlara göre davranış bozukluklarının kaynağını öğrenci oluşturmaktadır. Bunun sonucunda da öğrenci davranışlarını düzeltmenin kendilerini aşan bir boyutta olduğunu ve hatta görevlerinin de olmadığını savunmaktadırlar. Bir davranışın ortaya çıkmasında çok sayıda parametrenin etkisi olduğu düşünüldüğünde çok da yanlış bir ifade olmasa da, öğrenciden kaynaklı olabilecek problemlerin bile okul aile işbirliği ile kolayca çözülmesi mümkündür.

Sınıf, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci ilişkilerin kolayca kurulabildiği sosyal bir ortam olup, bu ortamdaki etkili öğrenme ancak öğrenci kabul edilebilir davranışlar sergilediğinde mümkün olacaktır. Akar (2007) söz konusu davranışları etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ Öğrencilerin içinde yaşadığı ve okula geldiği çevre, öğrencinin davranışlara yön verir.
- ✓ Pozitif okul ve sınıf ikliminde davranış bozukluklarına daha az rastlanmaktadır.
- ✓ Yaşantısı düzenli, özgüvenli ve mutlu öğretmenlerin pozitif enerjisi öğrencilerinin davranışlarını da olumlu yönde etki eder.
- ✓ Bir amacı ve hayata dair beklentisi olmayan öğrencilerin davranışlarını değiştirmek, diğer öğrencilere kıyasla daha zor olacaktır.
- ✓ Sınıf yönetimiyle ilgili yeterli becerisi olmayan öğretmenlerin, öğrenci davranışlarını şekillendirmeleri ve düzeltmeleri oldukça zordur.
- ✓ Öğrencinin okul başarısının altında okul aile işbirliğinin de önemi oldukça fazladır.

2.5.3. Sınıfta Öğrencilerin İstenmedik Davranışları

İstenmeyen davranış, okulda ve sınıf içi ortamlardaki eğitim etkinliklerini engelleyen ve sınırlarla çizilmesi mümkün olmayan davranışlardır. Sınırlama getirilememesinin nedeni, duruma, koşullara ve mekana bağlı olarak değişiklik göstermesidir. Öğrenci ancak aşağıdaki dört temel ölçütü gerçekleştirdiğinde istenmeyen davranış sergilemiş olacaktır (Korkmaz, 2007);

- ✓ Davranışın sınıf içi ortamdaki öğrenmeyi engellemesidir.
- ✓ Davranışın sınıf içi ortamın güvenliğini tehlikeye atmasıdır.
- ✓ Davranışın okul içi ekipmanlara ve çevresindekilerin eşyalarına zarar vermesidir.
- ✓ Davranışın öğrencinin başkalarıyla sosyalleşmesini engellemesidir.

Görüldüğü gibi istenmeyen davranışların bir kısmı öğrenci kendisine, bazıları isediği öğrencilere zarar verebilir. Örneğin; derste hayal kuran ya da sessizce başka şeylerle ilgilenen öğrenci sadece kendine zarar verirken, arkadaşı ile konuşan öğrenci eğitimi kesintiye uğratarak tüm öğrencilere zarar verir (Akçadağ, 2005). Ünal ve Ada (2003)'ya göre komiklik yapmak, sandalye, sıraları sallamak, arkadaşlarını itmek, şarkı mırıldanmak, arkadaşlarının eşyalarına zarar vermek gibi davranışlar, istenmeyen davranışlarına birer örnektir. Bu durumda öğretmene düşen görev, iyi bir analiz becerisiyle bu davranışları belirleyerek, doğru çözüm yollarıyla etkili bir liderlik sergilemesidir (Okutan, 2008).

2.5.4. İstenmeyen Davranışlara Neden Olan Etmenler

Kuralların olmadığı ya da mevcut kurallardan haberdar olunmaması, öğrencilerin öğretilenleri sıkıcı bulması, otoriteye karşı gelmeyi istemesi, dikkat çekme eğiliminde olması ve akademik başarı eksikliği, istenmeyen davranışların kaynaklarıdır.

Dersten Sıkılma: Öğrenci merkezli işlenmeyen dersler öğrencinin ilgisine hitap etmeyeceği için öğrenci sıkılacaktır. Öğretmenin daha hareketli olması ve öğrenci motivasyonunu artırarak dersten sıkılmasını önlemesi gerekmektedir.

Otoriteye Karşı Gelme İsteği: Daha çok ergenlik dönemindeki öğrenciler kendilerini sınırlayan kurallardan kurtulmak isterler ve bunun için de otoriteye karşı gelirler. Bu durum öğrencinin belirlenen kurallarda söz sahibi olabilmesiyle azaltılabilir (Erol, 2006).

Dikkat Çekme: Daha ilköğretim çağındaki çocuklarda görülür. Özellikle de anne ve babasından yeterli sevgiyi görmeyen ve ailesini kaybetmiş çocuklar bu sevgiyi okulda karşılamak isterler ve öğretmenlerinin dikkatlerini çekmeye çalışırlar. Ödüllendirme etkinliğiyle bu davranış ortadan kaldırılabilir.

Kuralların Olmaması veya Öğrenci Tarafından Bilinmemesi: Öğrenciye kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışlar önceden net bir şekilde anlatılmadığında öğrenci İstenmeyen davranışlar sergileyebilir. Sınıf içi kurallarının geliştirilmesi ve bu sürece öğrencilerin dahil edilmesi bu tarz olumsuzlukların önlenmesi için gereklidir (Arslan, 2007).

Akademik Başarı Eksikliği: Öğrencilerin eğitim hayatındaki başarısızlıkları nedeniyle akademik konulara olan ilgisini de azaltmaktadır. Öğretmen öğrenciye başarıyı tattırıp özgüvenini sağladığı takdirde istenmeyen davranışlar azaltılabilir (Ilgar, 2005).

2.5.5. İstenmeyen Davranışların Önlenmesinde Öğretmenin Rolü

Öğretmen ne kadar çabalarsa çabalasın istenmeyen davranışların ve öğretme-öğrenme etkinliğinin amacına ulaşmasını önleyen durumların görülmesi mümkündür. Bundan kaçınmak çoğu zaman olanaksızdır. Ancak istenmeyen davranışların kaynağı belirlemek, öğretmenin işini olumsuz davranışların düzeltilmesi konusunda kolaylaştıracağından dolayı çok önemlidir (Korkmaz, 2007). Öğretmen, mevcut problemin ortadan kaldırılması adına, gerçekçi ve uygulanabilir bir yaklaşımdan söz etmeden önce sorunu tespit etmeli ve iyice analiz etmelidir. Bu sayede mevcut durumun hangi şartlarda meydana geldiğini ve ne gibi sonuçları doğurduğuna yönelik bir değerlendirmeye sahip olacak ve problemin çözümüne dair uygun stratejiyi belirleyebilecektir.

2.6. Sınıf Yönetimini Etkileyen Faktörler

Okuldaki bireylerin kanun ve yönetmeliklerle belirlenmiş sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirmesi toplumun eğitim anlamında okul kurumundan en büyük beklentisidir. Benzer şekilde okul yönetimi de toplumun onlardan beklediği gibi öğrencilerin de onlardan beklediği şekilde davranmalarını ister. göstermeleri beklenir. Eğitimin temel amacı, bireyde istendik yönde davranış değişikliği oluşturmaktır. Ancak, öğrenci davranışlarını etkileyen sınıf içi ve dışı çok sayıda etmen vardır ve istendik yöndeki davranış değişiklikleri bu etmenlerin iyi anlaşılmasından geçer (Akar, 2007).

2.6.1. Sınıf Dışı Etmenler

Sınıf dışı etmenler aile, sosyal çevre ve okul olmak üzere üç başlık altında ele alındı:

2.6.1.1. Aile

Aile doğuştan üyesi olan çocuğun ilk toplumsal davranışı ailesini taklit etmesiyle başlar (Fidan ve Erden, 1993). Bir ailedeki anne babanın eğitim durumu, çocuğa ve eğitime verdiği değer ile aileninsosyoekonomik yapısı ve çocuk sayısı gibi etmenler çocuğun sınıf dışı davranışları üzerinde etkilidir (Erden, 2005). Okul ve öğretmenle iyi ilişkiler kurabilen ailelerin çocuklarında eğitimsel anlamda olumlu gelişmeler görülmüştür. Öğretmen, aile ve öğrenci arasındaki ilişkilerde kilit kişidir. Aile ilişkilerindeki başarısızlıklar, öğrencinin eğitimi hayatını olumsuz etkilemektedir (Aydın, 2007).

2.6.1.2. Çevre

Çevre denildiği zaman sadece veli anlaşılmalıdır. Okulla bağlantılı çok sayıda ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal kurum da çevre içerisinde yer almaktadır. Bu kişi ve kuruluşları kullanarak okulun amaçları gerçekleştirilebilir. Bunun için öğretmenin çevreyi iyi tanınması ve olumsuz etkilerini kendi amaçları doğrultusunda önlemelidir. Okul açısından halkla ilişkilerin amaçlarından birisi, okulun toplumsal çevresinde yer alan kişi, grup ve sivil toplum kuruluşlarının gücünü okulun amaçları doğrultusunda harekete geçirmek olmalıdır (Sarıttaş, 2007; Başar, 2002). Okul çevre ilişkileri olumlu olduğu takdirde, toplumsal kurumların okullarda gerekli her türlü kaynağın sağlanmasında olumlu ve istekli olacağı görülmektedir. Bu nedenle okul ile çevre arasında iyi ilişkilerin güçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalı ve olumsuzluk yaratacak durumlarda kaçınılmalıdır (Çalık, 2004).

2.6.1.3. Okul

Okul, toplumun beklentileri doğrultusunda oluşturulmuş programların, öğrencilerde istendik davranışlar oluşturmak adına uygulandığı formal eğitim merkezidir (Fidan ve Erden, 1993). Toplum okul toplumun kendinden beklediği gibi her açıdan dengeli ve çağdaş nitelikler kazandırılmış fertler yetiştirebilmesi, okulun bu beklentilere cevap verebildiğinin ölçütüdür. Bu nedenle okul içindeki öğrenciye yönelik davranışların ve etkinliklerin amaca uygun olacak şekilde planlanması ve düzenlenmesi zorunludur (Sarıttaş, 2005).

2.6.2.Sınıf İçi Etmenler

Öğrenci davranışlarını etkileyen bu faktörler, sınıfın yapısı ve ortamı, eğitim programı ve öğretim yöntemleri, öğrenci özellikleri, öğretmen davranışı ve özellikleri olarak dört başlık altında incelendi.

2.6.2.1. Sınıfın Yapısı ve Ortamı

Öğretim amaçlarının gerçekleşmesinde sınıf ortamının, sistemin diğer bileşenleri ile uyum içinde olduğu takdirde öğrenciyi öğrenme konusunda motive edebileceği belirtilmiştir. Burada önemli olan fiziksel ortamdaki değişkenlerdir. Bu değişkenler eğitimi destekleyebildiği gibi engel de olabilir. Sınıf ortamı eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğundan, bu ortamda yapılacak tüm düzenlemelerin eğitimi zorlaştırıcı nitelikte olmaması gerekmektedir (Ünal ve Ada, 2003). Sınıfın sosyal ortamı da öğrenci davranışları açısından önemlidir. Sınıfta toplumun değişik kesimlerinden gelen ve değişik eğitim yaşantılarına sahip bireyler, toplumdaki sonra sınıf içinde de bir sosyalleşme sürecine girer. Bu öğrenciler süreç içerisinde, sınıftaki kuralları öğrenerek o sınıfın birer üyesi olurlar.

Sınıftaki psikolojik ortam da öğrenci davranışlarını etkilemede önemli yere sahiptir. Öğrencilerin eğitim sürecine etkin katılımları sayesinde, sınıftaki öğrencilerin mutlu olması sağlanır. Bunun durum sağlıklı sınıf ortamının oluşmasına ve öğrencinin başarısının artmasına neden olacaktır (Aydın,2007).

2.6.2.2. Eğitim Programı

Öğrencilerin belirli bir alanda yetiştirilmeleri için daha öncesinden planlanmış ve eğitimin belirlediği amaçları ulaşmayı kolaylaştıran eğitsel etkinlikler eğitim programı olarak tanımlanmıştır (Başaran, 2006). Öğretmen bu programın etkin bir şekilde yürütülmesinden sorumludur. Ancak bunun için iyi bir öğretim programının bulunması da gerekmektedir. Ekici (2007) iyi bir öğretim programının zorunlu özelliklerini,

- ✓ İşlevsel
- ✓ Esnek
- ✓ Uygulayıcılara yardımcı
- ✓ Uygulanabilir
- ✓ Amaçlara yönelik
- ✓ Ekonomik
- ✓ Günün şartlarına uygun
- ✓ Toplumun ve kişilerin ihtiyaçlarına cevap verebilen şekilde sıralanmıştır.

2.6.2.3. Öğretim Yöntemleri

Öğretmen ders öncesi hazırlıklarını kendini hazır hissedecek şekilde önceden yapmalıdır. Çünkü öğretmen öğreteceği konuyla ilgili bilgi sahibi olduğu ölçüde, eğitimi etkinleştirecektir. Bunun içinde ilk önce ders vereceği öğrenci grubuna göre iyi bir ders planı yapmalıdır. Dada sonra bu plan doğrultusunda ders için gerekli olan malzemeleri tamamlayarak derse hazırlıklı gelmelidir (Ercan, 1997). Burada bilinmesi gereken önemli husus öğretim yöntemlerinin kendine özgü olmasıdır. Bu nedenle etkili bir sınıf yönetimi, öğretmenin, kullanılan öğretim yöntemlerinin uygulayabilme yeterliliğine bağlıdır (Erdoğan, 2007). Öğretmenin kişisel özellikleri, belirlediği öğretim stratejileri, yöntem ve teknikler sınıf yönetimini etkileyen faktörlerdir (Demirel, 2000). Öğretim yöntemlerine örnek olarak; anlatım yöntemi, soru- cevap yöntemi, tartışma yöntemi, gösteri yöntemi, rol yapma yöntemi, örnek olay yöntemi, proje yöntemi, problem çözme yöntemi gösterilmektedir.

2.6.2.4. Öğrenci Özellikleri

Sosyal, ekonomik ve psikolojik yönden farklılık gösteren bireylerin, davranışlarında, olaylar karşısında sergiledikleri tavırlarında ve kendilerini ifade ediş şekillerinde de farklılıklar olması normaldir. Bu farklılıklar her zaman kişinin kendi tercihi olmayabilir. Bu yüzden öğretmenlerden beklenen bu farklılıkların zenginlik olduğunu düşünerek, öğrencilere ortak değerler kazandırmak için çaba harcamasıdır (Dönmez, 2007). Öğrencilerin beklenti ve görüşleri dikkate alındığı ölçüde etkili bir sınıf yönetimi gerçekleştirilebilecektir (Aydın, 2006).

2.6.2.5. Öğretmen Davranışı ve Özellikleri

Öğretmen sınıf yönetimindeki en kilit elemandır. Yeri geldiğinde öğrencinin gözünde ailesinden bile üstün tutulan öğretmenlerin öğrenciler tarafından örnek alınıp, rol model olarak görülmesi mümkündür. Özellikle öğrenciler tarafından sevilen bir öğretmen, farkında olmadan öğrenci tutumlarını ve değerlerini olumlu yönde etkileyebilir. Öğretmenlerden olumlu tepkiler alan, öğretmeni tarafından sevildiğine ve başarılı bulduğuna inanan öğrencilerin olumlu davranışlarında artış gözlenmiş ve daha başarılı oldukları belirtilmiştir. Tam tersi öğretmeni tarafından sevilmediğine inanan öğrencilerde ise düzen bozucu hareketler görülmeye başlanmıştır (Erden, 1998). İnsan davranışlarını iyi tanımlayan, öğrencileriyle yakın ilişkiler kuran ve onların sorunlarıyla ilgilenen öğretmenlerin

etkili bir sınıf yönetimi sürecini sağladıkları görülmüştür. (Baloğlu, 2002). Kısacası öğretmen, öğrenci gereksinimleri doğrultusunda, gerektiğinde bir lider ya da bir arkadaş olabilmelidir (Can, 2005). Daha başarılı bir eğitim etkinliği için, gelişimsel farklılıkların ve bunları etkileyen faktörlerin anlaşılması gerekmektedir. Öğretmen gereken yeterliliğe sahip olduğunda bu eksiklikleri giderebilir (Tekışık, 2004). Aydın (2006) ideal bir öğretmeni şu şekilde tanımlamaktadır:

- ✓ Öğretmen, önyargısız, eleştiriye açık ve karşıt düşüncelere değer vermelidir.
- ✓ Öğretmen, sağlıklı ve tutarlı bir kişilik örüntüsüne sahip olmalıdır.
- ✓ Öğretmen, kendileriyle barışık insanlardır.
- ✓ Öğretmen, öğrendiklerini paylaşmayı seven ve hayata katılan insanlardır.
- ✓ Öğretmen, siyasal örgüt etkilerinden uzaktır.
- ✓ Öğretmen, hayata dair olan her şeyi sever.
- ✓ Öğretmen, insan ilişkilerinde başarılı, bilime ve sanata duyarlıdır.
- ✓ Öğretmen, kolektif çalışmaya yatkındır.
- ✓ Düşünme ve gözlemlerinde nesnedir.
- ✓ Demokratik yaşama ve insan haklarına saygılı olmalıdır.

Yukarda belirtilen niteliklerden yoksun bireylerin etkili bir sınıf yönetimi davranışı sergilemesi beklenemez. Öğretmenin bu nitelikler konusundaki yeterliliğine önce kendisinin inanması gerekir (Turan, 2007:3)

2.7. Sınıf Yönetiminin Boyutları

Sınıf ortamı birbirinden farklı sosyal çevrelerden gelerek bir arada öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır ve bu ortamlar, bu yönüyle, dinamik ve çok boyutlu bir yapıdadır. Toplumsal yapıda esasen sınıf ortamına benzer niteliktedir, toplumda da birbirinden farklı sosyal statüdeki ve kültürdeki insanlar bir arada yaşamaktadırlar (Aydın, 2015). Sınıf ortamında her durumun, aniden ve açık bir biçimde ortaya çıkabilmesi ihtimaline karşı, öğretmenlerin psikolojik ve fiziki dinamiklerin önemini kavrayarak, bu yönde hareket etmeleri ve bunu uygun bir sınıf ortamı yaratmalıdırlar. Yapılan bir araştırmada sınıf ortamı için, “sınıfa yönelik kurgulanan fiziki düzenler, psikolojik durumlar ve öğrenim görmekte olan bireylerin değerlendirme ve duyuş becerilerine etki eden kültürel ve toplumsal olguların birbirleriyle etkileşimi sonucunda ortaya çıkan çıktıdır” ifadesi kullanılmıştır (Özden, 2017). Yapılan bu açıklamalardan öğrencilerin akademik başarıları ile sınıf ortamı arasında sıkı bir bağ olduğu anlaşılmaktadır. Sınıflarda oluşturulan atmosfer öğrencilerin yaşama, eğitime ve okula yönelik bakış açılarını etkilemektedir. Öğrencilerin sınıf ortamından soyutlanması mümkün değildir, olumlu bir sınıf atmosferinin, öğrencilerin akademik başarılarını arttırmasının yanında, sınıfta bir takım sorunlar ortaya çıkaran problemlili öğrencilerin okula bağlılıklarını arttırmada, devamsızlığın azaltılmasında ve daha birçok konuda olumlu etkileri bulunmaktadır (Özden, 2017). Bu bağlamda sınıfın bütününe etkisi altına alan, belli bir takım boyutların bulunduğunu söylemek mümkündür, bu boyutlar, yapılan bir araştırmada (Başar, 20014) bu boyutlar;

- ✓ Fiziksel düzen
- ✓ Plan program etkinlikleri
- ✓ Zaman düzeni
- ✓ İlişki düzenlemeleri
- ✓ Davranış düzenlemeleri şeklinde sıralanmıştır. Yapılan bu sıralama aşağıda detaylandırılmıştır.

2.7.1. Fiziksel Düzen

Öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi için eğitici, güvenilir ve kullanışlı bir fiziki ortamın oluşturulması, öğretmenler tarafından oluşturulması gereken etkili sınıf yönetimi ve planlamaların çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bir çok öğretmen sınıf ortamını ne şekilde düzenlemesi gerektiğini belirledikten sonra, geriye kalan işlerini planlaması daha kolay olmaktadır (Evertson ve Emmer, 2013). Yapılan bir araştırmaya göre eğitim ortamlarının iyi bir biçimde düzenlenmesinin belli birtakım işlevleri bulunmaktadır, bu işlevler üç tanedir ve öğrenmenin kolaylaştırılması, öğrencilerin rahat ettirilmesi ve öğrenciyi derslerine yönelik olarak güdülemek sıralanmaktadır (Işık, 2018). Öğrenim görmekte olan bireyler zamanlarının büyük bölümünü okullarda ve sınıflarda geçirmektedirler, bu sebeple bu ortamların, öğrencinin kendisini mutlu ve huzurlu hissedeceği biçimde düzenlenmesi eğitim sistemi ve toplumsal yaşamın geleceği için önem arz etmektedir. Bu ortamlarda fiziki şartların

oluşturulması ve bu değişkinlerin yapılandırılması konusunda sorumluluk öğretmenlerdedir. Bahsi geçen değişkinlerin öğrencinin güdülenmesine hizmet etmesi, ilgi çekici ve öğretici olması durumunda etkili bir sınıf yönetimi gerçekleştirilebilecektir. Fiziksel ortam öğretim faaliyetlerinin hayata geçirildiği ortamlara ait niteliklerdendir. Bu ortamlardaki temizlik, görüntü, yerleşim düzeni, gürültü, öğrenci sayısı, renk, ısı ve ışık sınıfa ait fiziki değişkinleri meydana getirmektedir. Bu değişkinlerin kaynakların yeterliliği halinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amacına hizmet edecek biçimde düzenlenmesi ve yapılandırılması gerekmektedir. Fiziksel ortamların etkin ve verimli olması öğretme ve öğrenme etkinliklerinin en önemli paydaşlarındandır. Fiziki değişkinler aşağıdaki gibidir(Aydın, 2015);

Öğrenci mevcudu: Sınıflarda öğrenci mevcudunun otuzun altında olması beklenmektedir, sınıf mevcudunun öğretmenlerin öğretmeye yönelik tekniklerini geliştirmesinde önemi büyüktür, öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda kişisel etkinlikler ön planda tutulurken, kalabalık sınıflarda anlatım teknikleri kullanılmaktadır.

Yerleşim düzeni: Öğrencilerin oturma düzeni ve derste kullanılan materyaller olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır, her iki boyutta da öğrencilerin öğretmeni zorlanmadan görmelerini sağlayacak bir düzen sağlanmalıdır. Ayrıca bu düzenleme dersin ve konunun niteliklerine göre ayarlanmalıdır.

Renk, ısı ve ışık: Sınıftaki renk seçimlerinde bir ahenk ortaya koyacak renkler kullanılmalıdır, renklerin zihinsel uyarıcılara yönelik olumlu etkisinden faydalanmak öğrenciler için pozitif etki yaratacaktır. Bu konuda öğrenci görüşlerine de başvurulmalıdır. Isı durumu öğrencilerin derse yönelik dikkatlerini etkileyecek faktörlerdendir, bu sebeple sınıf sıcaklığı yirmi derece civarında tutulmalıdır. Işığın da öğrenci üzerinde birtakım etkileri bulunmaktadır, yeterli ışık bulunmayan sınıflarda öğrenci psikolojisi olumsuz etkilenebilmektedir. Işığın olması gerektiğinden fazla olması da dikkatleri dağıtmaya yönelik olumsuz etki etmektedir.

Gürültü: Sınıf içinde öğrencilerin, arkadaşları ile ve öğretmen ile iletişimde olumsuz etkileri olan gürültünün öncelikle kaynağı belirlenmelidir. Derse olan ilgiyi azaltması, zihni yorması, iştahı engellemesi ve dikkati dağıtması sebebiyle gürültünün ortadan kaldırılması önem arz etmektedir. Öğretmenlerin sınıf ortamında huzurlu bir öğrenme faaliyeti yürütmeleri gürültünün olmamasına bağlıdır.

Temizlik: Öğrencilere sık sık hem kişisel temizlik hem de çevre temizliği ile ilgili bilgi verilmeli, temizliğin neden gerekli olduğu anlatılmalıdır. Temiz bir çevre de yaşama bilinci kazanan öğrenciler kendi sınıflarını da temiz tutmayı öğreneceklerdir. Ayrıca öğretmenler de öğrencilerinin karşısına çıkarken temizlik kurallarına uygun davranmalıdırlar.

Görünüm: Sınıfı düzenlerken öğrencilerin fikirlerini de alarak, onlara da sorumluluk vererek fiziksel düzenlemeler yapmak öğrencileri olumlu etkiler. Sınıfta yer alan araç gereç ve materyallerin uyumlu olması ve hedeflere göre düzenlenmesi gereklidir. Etkili bir ortam öğrenci psikolojisini de etkileyerek onun seçici bir kişilik kazanmasına neden olacaktır.

2.7.2. Plan Program Etkinlikleri

İyi bir planlama kurgusu, sınıf ortamında öğretim ve öğrenme faaliyetlerinin verimli ve etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi bakımından hayati öneme sahiptir (Akbaşlı, 2010). Zamanın etkili bir biçimde kullanılması suretiyle eğitim ve öğretim faaliyetlerinin verimliliği artırılabilir, bunun yapılabilmesi için de planlama denen düzeneğin, olabilecek en doğru ve en kısa zamanda amaç ve hedeflere ulaşmak için kullanılması gerekmektedir (Gündoğdu, 2007). Sınıf yönetiminde öğretmenlerin başarıyı yakalamaları, plan yapmalarına, plana uyarak hareket etmelerine ve bu planların belirlenen hedef ve amaçlara uygunluğuna bağlıdır. Belli bir plan dahilinde öğretim faaliyetlerini yürütmek, öğrenme eylemini kolaylaştıracağı için, sınıf ortamında ortaya çıkması muhtemel olumsuz davranışlar ve durumların önüne geçilecektir. Eğitim faaliyetlerinde öğretmenlere ışık tutacak ve öğrencilerin dersin amaç ve hedefleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayacak en önemli etkenlerden birisi plan yapmaktır. Yapılan bir araştırmaya göre öğretmenler her öğretim döneminden önce, yönetim kademesinin önceden belirlenmiş işlerine uygun olacak şekilde, o dönem neler yapacaklarını planlamaktadırlar. Plan ve programlar burada yazılı olan unsurların yapılmasına hizmet edecek olan araçlardır. Öğretmenler bakanlığın hazırladığı programa bağlı kalmak suretiyle dersin amaçlarına ulaştırıcı etkinlikleri yıllık, günlük ve ünite planları olarak yaparlar.

2.7.3. Zaman Düzeni

Okulların en temel ve en küçük alanları olan sınıflarda öğretmenler ve öğrenciler belli bir zaman diliminde yer alırlar ve öğretim-öğretim faaliyetleri gerçekleştirilir. Sınıfta zaman yönetimi olarak adlandırılan kavram, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amaç ve hedeflerine ulaşılabilmesi için ders sürelerinin olabilecek en verimli ve etkili biçimde kullanılması durumunu açıklamaktadır (Gülşen, 2010). Bu kavrama kapsamında, devamsızlığın önüne geçilmesi, öğrencilerin dersle başlarken derse motive olmaları amacıyla hazırlanan faaliyetler ve deste işlenecek

konular arası geçişlerin net olması bu boyutta değerlendirilmektedir (Çelik, 2005). Yapılan bir araştırmaya göre zamanın verimli ve etkin kullanılması, eğitim-öğretim ortamlarının etkinliğinde başrolü oynamaktadır. Zamanın verimli ve etkin kullanımı ise öğrencilerin eğitime yönelik motive edilmesine ve de dikkatlerinin eğitim yaşantısına yoğunlaştırılması ile mümkün olacaktır (Ekici, 2017).

Öğretmenlerin ders için zaman yönetimi ders öncesinde, derste, ders sonrasında zaman yönetimi olmak üzere üçe ayrılır. Ders öncesinde zaman yönetimi derste işlenecek konuya ne kadar süre harcayıp bu süreyi nasıl kullanacağı ile ilgilidir. Bu durum aynı zamanda öğretmenin tecrübesine de bağlıdır. Derste zaman yönetimi ise; belirlenen ders süresi içinde zamanın etkili kullanılmasını ifade eder. Bunun içinde derse öğretmenin zamanında gelmesi, derse öğrencileri güdülemesi, dersin amaç ve öneminden bahsetmesi, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi, öğrencilere konuyla ilgili temel bilgilerin verilmesi, pekiştirilmesidir. Ders sonunda da dersin değerlendirilmesinin yapıldığı etkinlikler alır.

2.7.4. İlişki Düzenlemeleri

Sınıftaki etkinlikler belli bir düzende ve kurallar çerçevesinde yürütülmektedir, sınıfta belirlenecek kuralların çerçevesi çizilirken öğrencilerin görüşlerine başvurulması, bu kuralların öğrencilere benimsetilmesi ve kuralların uygulanması, sınıfta eğitim hayatının daha basit hale getirilmesi amacına hizmet eden öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci etkileşiminin ve ilişki ağının düzenlenmesi gibi olgular ilişki düzenlemeleri boyutunda yer almaktadır (Başar, 2014). İlişkilerin düzenlenmesi boyutu sonraki bölümde işlenecek olan davranışların düzenlenmesi boyutunun da biçimlendiricisi konumundadır. Yapılan bir araştırmaya göre sınıftaki normların meydana getirilip uygulamaya konulması, sınıf içi iletişim yapısının yönetimi ve öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci etkileşimi bu boyutta bulunmaktadır (Çelik, 2005). Öğretmenler sağlıklı bir ruhsal yapıda kişiliğe sahip öğrenci yetiştirme sorumluluğuna sahip olduklarından onlarla sınıf içinde iyi bir ilişki kurarak, onların bireysel ve grup olarak gereksinimlerini karşılayacak duyarlılıkta olmalıdır. Sınıfta olumlu bir ortam oluşturmak ve oluşabilecek aksilikleri engellemek için öğretmen farklı yeteneklere sahip çocukları bir araya getirebileceği grup çalışmaları yapmalıdır. Aksi takdirde öğrenciler öğretmenlerini model olarak görmeyebilir bu durumda öğretmenin öğrencilerini etkileyip etkinliklere yönlendirmesi beklenemez (Çalık, 2012). Öğretmen ve öğrenciler arasında yaratılan pozitif yönde ilişki sayesinde öğrenci kendini rahatça ifade ederken, ders başarısı artmakta, derse katılım konusunda daha aktif olmakta ve arkadaşları ile geliştirdiği ilişkilerde kendine güven duygusu gelişmektedir.

Sınıf içi iletişim, öğrenci ve öğretmen arasındaki ilişkinin yönüyle ilgilidir, öğrencilerin kendi aralarında geliştirdikleri olumlu ilişkiler, iletişim becerilerinin gelişmesi açısından önem arz etmektedir. Kendi fikirlerine değer verildiğini ve önemsendiğini hisseden öğrencilerin akademik motivasyonu ve başarıları da yüksek olmaktadır. Öğrencinin saygı gördüğü, teşvik edildiği ve öğrenme yönünde güdülendiği sınıfların etkinliği de artmaktadır (Kısaç, 2017). Yapılan bir araştırmaya göre öğretmenler ile öğrenciler arasında sağlıklı iletişim kanallarının oluşturulması öğrenci öğrenmesi açısından hayati öneme sahiptir denilmiş, sağlıklı bir ilişki ağı kurulamadığında en üstün öğretim tekniklerinin bile yetersiz kalacağı belirtilmiştir (Gordon, 2017).

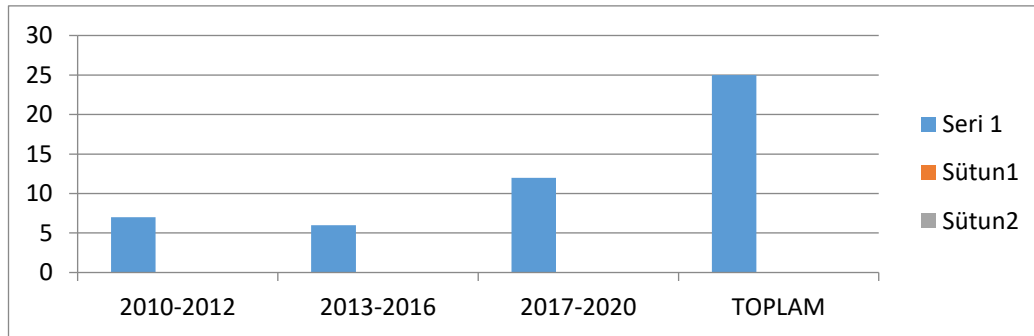
Elinde bulundurduğu otorite gücüne güvenmeyip, problem çözmeye odaklanan, grup içi çatışmaları sınıfın lehine kullanmayı bilen, işbirliği konusunda etkin ve sınıf yönetiminde katılımı sağlayabilen öğretmenler etkin bir öğretim faaliyeti gerçekleştirebilirler. Sınıf içi kargaşa ve sorunların minimize edildiği, işleyişi tertipli ve düzenli, öğrenme ve eğitim imkanları bakımından yüksek seviyeye ulaşmış sınıflarda etkili bir sınıf yönetiminden bahsedilebilir. Yapılan bir araştırmada gerekli prosedür ve normların öğrencilere öğretilmesi ve bunların uygulamaya geçirilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir, böylece öğrenciler sınıfta ne zaman ne şekilde davranması gerektiğinin bilincine varacaklardır (Evertson, 2013). Yazılı ya da sözlü olarak kullanılan kuralların bireyler arası ilişkilerde, örgütsel yapılarda ve toplumsal hayatta düzen sağlayamaya dönük bir işlevi bulunmaktadır. Kurallar uygulanarak düzenin sağlanmış olduğu ortamlarda verimlilikten ve etkinlikten bahsetmek mümkündür. Ortaya çıkması muhtemel sorunların ve olumsuz durumların bertaraf edilmesi, keyfi uygulamalardan kaynaklı problemlerin çözümü ve bireyler arası ilişkilere yön verilmesi ancak kurallar sayesinde mümkündür. Bunlara ek olarak kuralların dengeli ve özenli bir biçimde uygulandığının ilgililerince takip edilmesi de eğitim faaliyetlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından önem arz etmektedir (Aksoy, 2017). Hemen her yaşta öğrenci kuralların belirlenmesi süreçlerinde görev aldığı, fikirlerine başvurulduğu takdirde bu kurallara uyma konusunda daha da özen göstermektedir, ayrıca yasalarda da kuralların öğrenciler ile birlikte belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Belirlenen kuralların öğrencilere aktarılması ve uygulama ile ilgili dikkat etmeleri gereken hususlar açıklanırken özenli bir dil kullanılmalıdır, emir cümleleri kurmak suretiyle bunların aktarılması, sınıf ortamının bozulmasına ve olumsuz bir hava yaratılmasına neden olacaktır. Kişilik haklarına saygı duyulmadığını, kabul görmediklerini hissettikleri, kendilerine güvenilmediğini düşündükleri zaman öğrencilerin akademik başarıları da, motivasyonları da düşüş göstermektedir (Yavuz, 2014).

2.7.5. Davranış Düzenlemeleri

Eğitim ve öğretim ortamlarının amaçlanan davranış kalıplarını meydana getirecek biçimde kurgulanması, pozitif bir sınıf ikliminin oluşturulması, muhtemel eylemler daha ortaya çıkmadan tahmin edilerek tedbirlerin alınması, arzu edilmeyen davranış ve görüşlerin istendik yönde değiştirilmesi, sınıf içi kurallara riayet edilmesi amacıyla yapılması gerekenler sınıf yönetiminin bu boyutu ile alakalıdır (Başar, 2014). Sınıfta öğrenciler farkında olmadan ya da bilerek sınıf düzenini bozacak davranışlar gösterebilirler. Öğretmen ne zaman ne yapacağını bilmeli, olumsuz davranışı iyi gözlemleyip nedenini doğru tespit etmelidir. Sınıflar farklı kişilik yapılarına sahip öğrencilerden oluşur. Eğitim öğretim faaliyetleri esnasında bu farklılıktan doğan farklı davranışlar ve görüntüler oluşabilir. Her öğretmenin bu tip bir durumla karşılaştığında bu davranışı önleyebilecek bir B planı olmalıdır (Öztürk, 2017). Sınıf yönetiminde olumsuz istenmeyen davranışlar sergileyen çocuklar sınıf içerisinde oluşturulmuş öğrenme fırsatlarını bozabilir. Buna bağlı olarak öğretmenler kendilerini engellenmiş hissedebilirler. Sorun davranışlar ile başa çıkmada her öğretmenin yöntem ve teknikleri farklılık gösterebilir. Fakat temel olarak öğretmenlerin sınıflarının yapısına ve çocukların özelliklerine göre kendi disiplin yöntemlerini geliştirmesi ve uygulaması esastır (Tertemiz, 2012). Öğrencilerin sergiledikleri ve arzu edilmeyen davranışların yok edilmesi ya da en aza indirilmesi amacıyla empati zemininde geliştirilmiş, koşulsuz şartsız sevgi dili en önemli silahtır. Çünkü insan ancak kabul gördüğü ortamda rahat olabilir. Okul dışında öğrencilerle etkinliklere katılmak, aile ile ilişkilere önem vermek, gerektiğinde uzman kuruluşlardan yardım almak, sınıfta kaygı ve heyecan yerine insancıl bir atmosfer yaratmak, öğrencilerin tepkilerini bastırmak yerine anlamak, istenmeyen davranışın birçok bağlamsal değişkeni olduğunu kabul edip davranışı bu değişkenlerin hepsine bakarak değerlendirmek ve öğrencileri okul yaşamında mutlu ve üretken kılmak, öğretmenlere verilebilecek bazı önerilerdir (Aydın, 2015). Etkili öğretmenler sınıf içindeki olumsuz davranışların alt nedenlerini sahip oldukları deneyim sayesinde tahmin edebilirler. Bunları olumlu yönde değiştirmek için çabalayıp, sınıfın ilişki düzenlemelerinde ve eğitim öğretim faaliyetlerinde düzenlemeler yapabilirler (Öztürk, 2017).

3. BULGULAR VE YORUMLAR

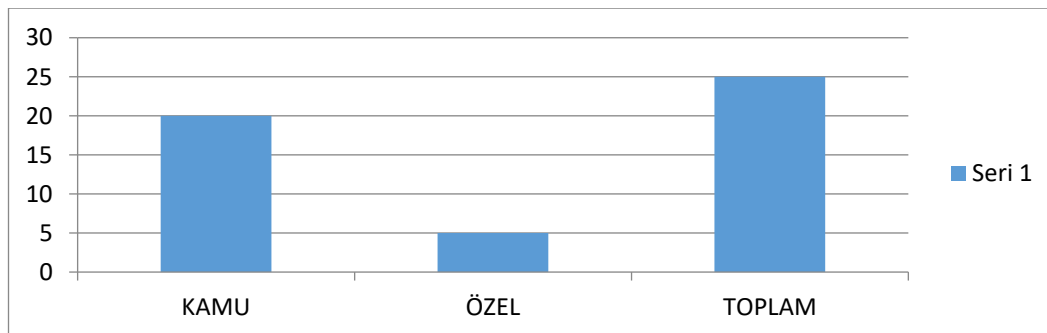
3.1. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

Grafik 1: Tezlerin Yayın Yılları

Grafik 1 incelendiğinde, sınıf yönetimi ile ilgili olarak hazırlanan tezlerin 2010-2012 yılları arasında ($n=7$), 2013-2016 yılları arasında ($n=6$) ve 2017-2020 yılları arasında ise ($n=12$) tez çalışmasının yapıldığı görülmektedir. Konunun araştırılması ile ilgili olarak son yıllara doğru bir yükseliş olduğu görülmektedir. Bu durum sınıf yönetimi konusuna yönelik ilginin son yıllarda artışa geçtiği, konunun öneminin daha da iyi anlaşılmasına başladığı şeklinde yorumlanmıştır.

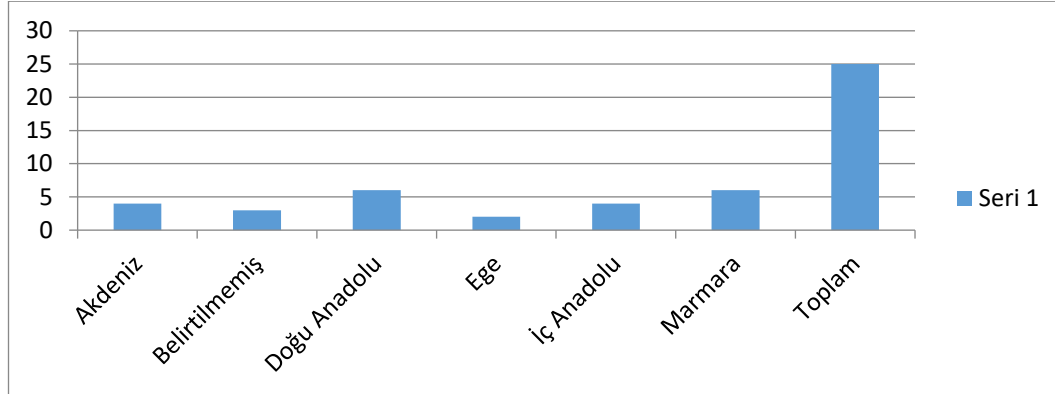
3.2. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Üniversite Türüne Göre Dağılımı

Grafik 2: Tezlerin Hazırlandığı Üniversite Türleri

Grafik 2 incelendiğinde, sınıf yönetimi konusunda hazırlanan tezlerin (n=20) büyük oranda kamu üniversitelerinde hazırlandığı, özel üniversitelerde de (n=5) araştırma konusu olarak çalışıldığı görülmüştür. Bu durum sınıf yönetimi konusuna devlet üniversitelerinde daha fazla önem verildiğini göstermektedir.

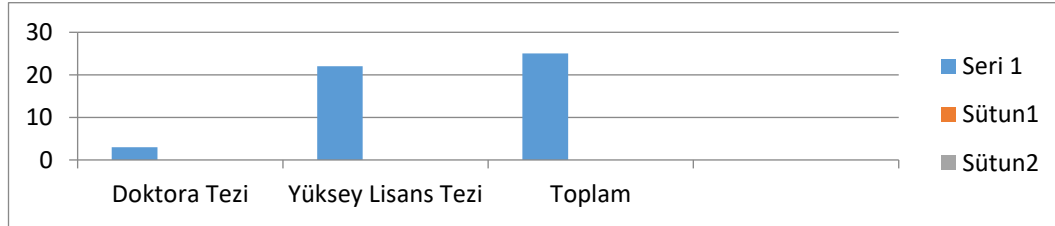
3.3. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Örneklem Bölgelerine Göre Dağılımı

Grafik3: Tezlerin Örneklem Bölgeleri

Grafik 3 incelendiğinde, sınıf yönetimi yapılan tezlerin örneklem bölgelerine göre dağılımı incelendiğinde Akdeniz Bölgesi (n=4), Ege Bölgesi (n=2), Doğu Anadolu Bölgesi (n=6), Marmara Bölgesi (n=6), İç Anadolu Bölgesi'nin (n=4) örneklem bölgesi olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu bölgelerden en yoğun olarak Doğu Anadolu Bölgesinin kullanılmakta olduğu anlaşılmıştır.

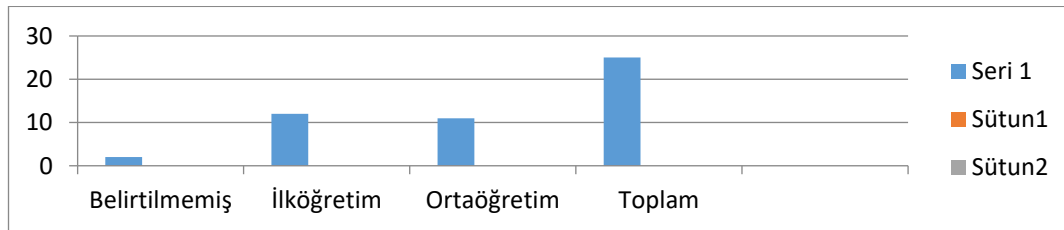
3.4. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Yayın Türlerine Göre Dağılımı

Grafik 4: Tezlerin Yayın Türleri

Grafik 4 incelendiğinde, sınıf yönetimi konusunda yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi (n=22) olduğu görülmektedir, doktora tezlerinin sayısı ise (n=13) olarak tespit edilmiştir. Bu durum konu hakkında akademik olarak genel anlamda yüksek lisans tezi hazırlandığını göstermektedir.

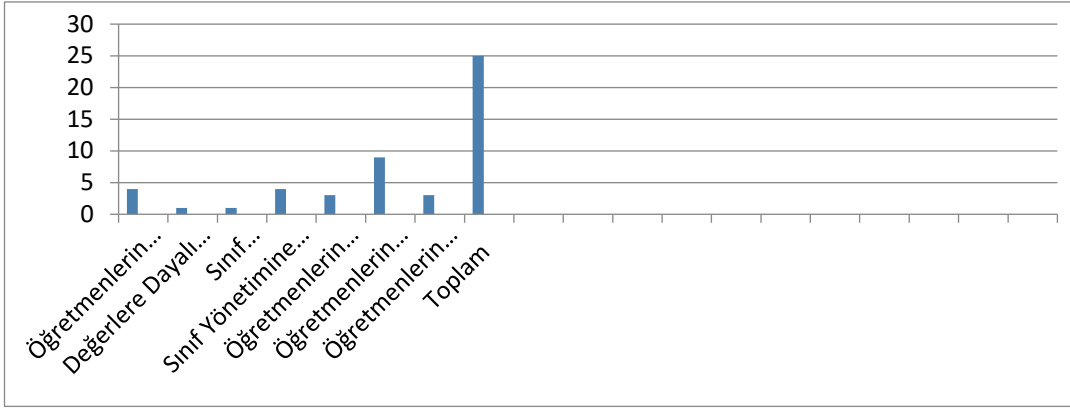
3.5. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Eğitim Kademesine Göre Dağılımı

Grafik 5: Tezlerin Eğitim Kademeleri

Grafik 5 incelendiğinde, Sınıf Yönetimi konusunda yapılan tezlerin çoğunlukla ilköğretim kurumunda (n= 12) yapıldığı, daha sonra ise ortaöğretim kurumunda (n=11) çalışıldığı görülmektedir. Sınıf Yönetimi konusunda hazırlanan tezlerin genel olarak ilköğretim kademesinde hazırlandığını göstermektedir.

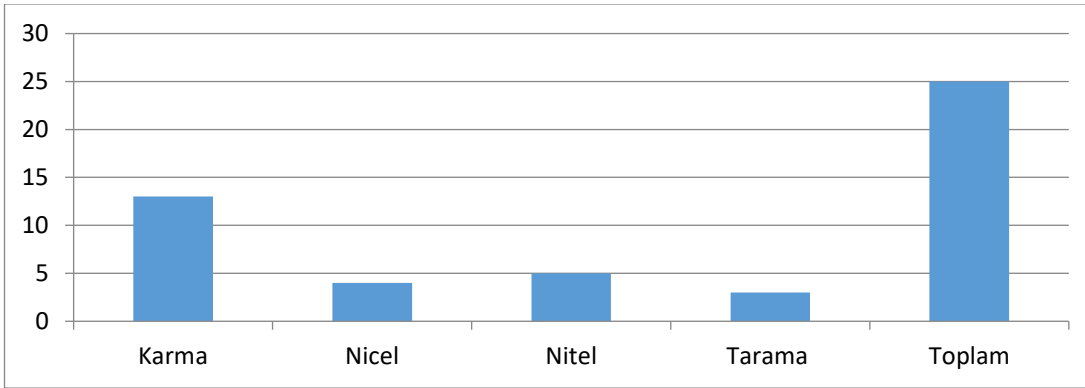
3.6. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Konu Alan Değişkenlere Göre Dağılımı

Grafik 6: Tezlerin Konu, Alan ve Değişkenleri

Grafik 6 incelendiğinde, Sınıf Yönetimi konusunda yapılan tezlerin öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri (n=9) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir, öğretmenlerin sınıfı yönetimine yönelik tutumları (n=4), sınıf yönetimine yönelik öğretmen görüşleri (n=4), öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterlilikleri (n=3) ve öğretmenlerin sınıf yönetimi modelleri (n=3) gibi konuların da bağımlı değişken olarak çalışıldığı görülmüştür. Bu durum sınıf yönetimi konusunda genel anlamda öğretmenlerin sınıf yönetimine yönelik becerilerinin akademik çalışmalara konu edildiği yorumu çıkarılmıştır.

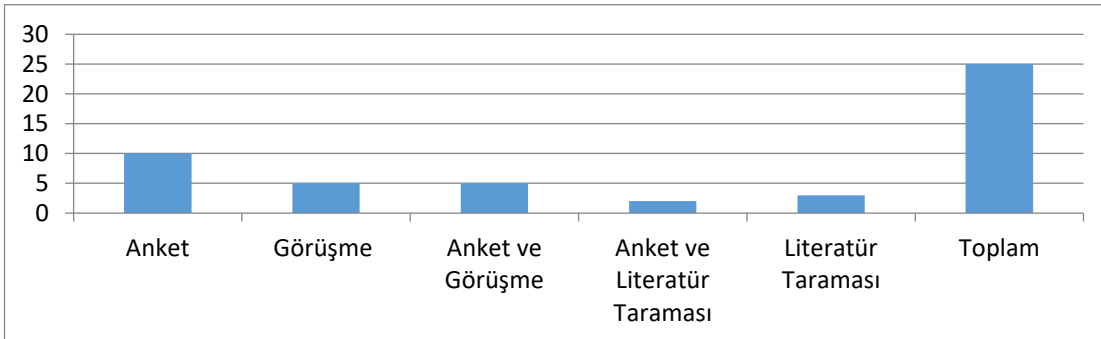
3.7. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Araştırmaların Yöntemlerine Göre Dağılımı

Grafik 7: Tezlerin Araştırma Yöntemleri

Grafik 7 incelendiğinde, Sınıf Yönetimi konusunda yapılan çalışmaların genellikle karma yöntemler ile (n=13) yapıldığı, nitel yöntemlerle (n=5), nicel yöntemlerle (n=4) ve tarama yöntemi ile (n=3) çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir.

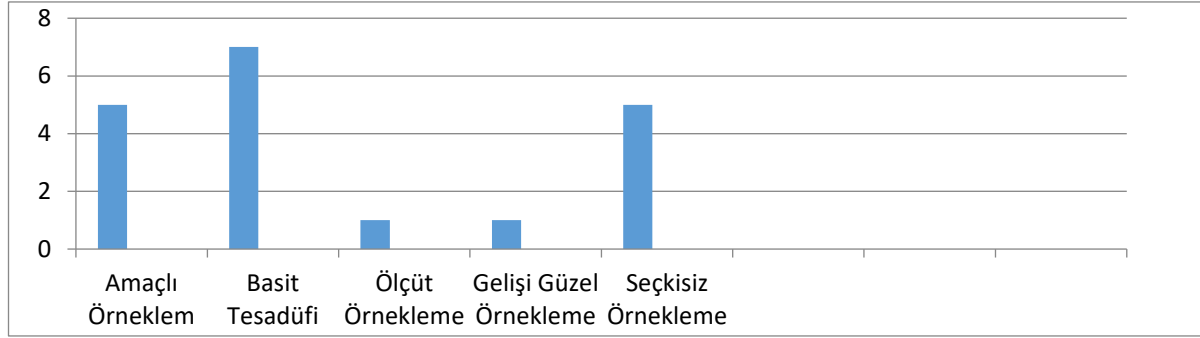
3.8. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Grafik 8: Tezlerin Veri Toplama Araçları

Grafik 8 incelendiğinde, Sınıf Yönetimi konusunda yapılan tezlerin büyük çoğunluğunda veri toplama aracı olarak anket tekniğinin (n=10), daha sonra görüşme (n=5) ve anket artı görüşme (n=5) tekniğinin kullanıldığı görülmüştür, buna ek olarak anket ve literatür taramasının yapıldığı (n=2) çalışma ve tek başına literatür taramasının yapıldığı (n=3) çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Bu durum sınıf yönetimi konusunda daha yoğun olarak anket tekniğinin kullanıldığı, bu tekniğin konunun önemini anlaşılmasında daha işlevsel olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

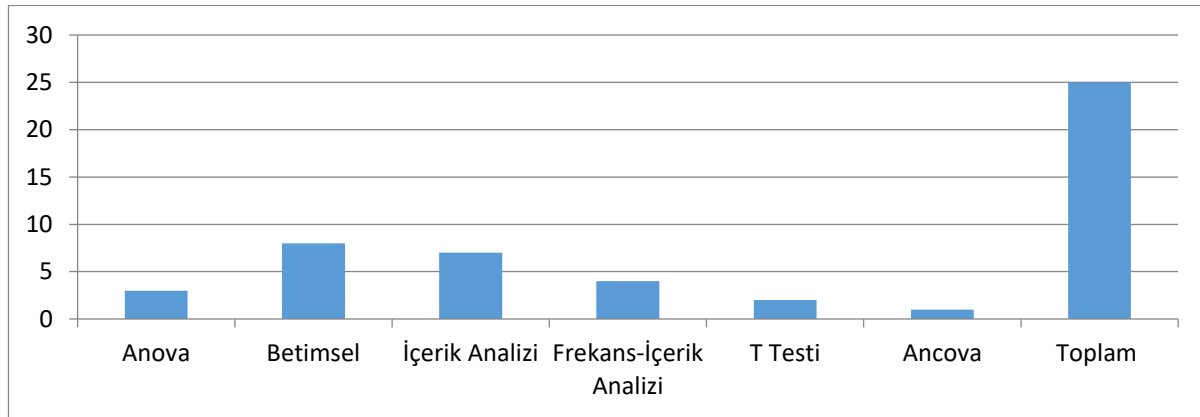
3.9. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Örneklem Belirleme Yöntemine Göre Dağılımı

Grafik 9: Tezlerin Örneklem Belirleme Yöntemi

Grafik 9 incelendiğinde, Sınıf Yönetimi konusunda yapılan tezlerdeki örneklemelerin çoğunlukla basit tesadüfi örneklem (n=7) yöntemi ile belirlendiği, daha sonra seçkisiz örneklem yöntemi (n=5) ve amaçlı örneklem (n=5) yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum sınıf yönetimi konusunda örneklem grubu oluşturmak için kullanılan en işlevsel yöntemin basit tesadüfi örnekleme yöntemi olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

3.10. Sınıf Yönetimi Konusunda Yapılan Tezlerin Analiz Yöntemine Göre Dağılımı

Grafik 10: Çalışmaların Analiz Yöntemleri

Grafik 10 incelendiğinde, Sınıf Yönetimi konusunda yapılan tezlerin analiz yöntemi olarak çoğunlukla betimsel (n=8), daha sonra içerik analizi (n=7) yönteminin kullanıldığı görülmektedir, bunlara ek olarak frekans-İçerik analizi yönteminin (n=4) ve Anova yönteminin (n=3), t testi yönteminin (n=2) ve Ancova yönteminin (n=1) de kullanıldığı görülmüştür.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Hazırlanan bu çalışma sınıf yönetimi konusunda 2010-2020 yılları arasında lisansüstü tezlerin içerik analizine yönelik bir araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında mercek altına alınan 25 adet lisansüstü tezin belli kriterler ışığında içerik analizi yapılmıştır.

Sınıf yönetimi konusunda 2010-2020 yılları arasında hazırlanan lisansüstü tezler incelendiğinde türüne ait bulgularda çalışma grubunda yer alan 25 lisansüstü tez çalışmasının 22'sinin yüksek lisans, 3'ünün ise doktora tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanda en çok yüksek lisans düzeyinde tezlerin üretildiği, doktora tez türünde üretilen tez sayısının ise daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yüksek lisans tezleri, doktora tezlerine göre sayısal olarak yaklaşık yedi kat daha fazladır. Bu durum diğer eğitim araştırmalarıyla da (matematik eğitimi, eğitim yönetimi vb.) benzerlik arz etmektedir (İşçi, 2013; Yücedağ, 2010). Elde edilen bu bulgunun nedeni olarak doktora programlarının akademik ve bilgi anlamında yüksek düzeyde kapasite gerektirmesi, ayrıca bu programların süre bağlamında uzun bir sürece ihtiyaç duyulmasına neden olması gösterilebilir. Doktora tezlerinin, yüksek lisans tezlerine göre sayıca az olmasına yukarıda sayılan durumlardan kaynaklanabilmektedir. Bunlara ek olarak yüksek lisanstan doktora programlarına geçişte araştırmacılar iş durumu ve sosyal nedenlerden ötürü bir takım zorluklar yaşamaktadırlar, bu durum da konu hakkında yeterli doktora tezinin olmamasına gerekçe gösterilebilir (Türkan, 2015). Aynı şekilde yapılan bir araştırmada elde edilen bulgular, çalışmada elde edilen bulgular ile örtüşmektedir, bu araştırmada Aydın, Kaya ve Selvitopu (2018) alanda daha çok yüksek lisans tezi üretildiğini belirtmişler ve doktora tezlerinin sayısının oldukça az olduğunu belirlemişlerdir.

Çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere 1997 yılında sınıf yönetimi, öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması neticesinde ders olarak gündeme gelmiştir. Geçen zaman içerisinde eğitim bilimcilerin üzerine daha fazla yoğunlaşmaya başladığı bir konu haline gelen sınıf yönetimi üzerine bir çok araştırma yapılmıştır (Toprakçı, 2017). Çalışmada mercek altına alınan 25 çalışmadan da anlaşılacağı üzere 2010 yılından başlayarak 2020 yılına kadar konu hakkında yapılan araştırma sayısı gün geçtikçe artmaya başlamıştır. İnceleme altına alınan çalışmalarda 2010 yılında iki adet çalışma bulunmakta iken 2012 yılında üç, 2019 yılında dört ve 2020 yılında ise beş çalışmanın bulunduğu görülmektedir. Bu durum alan yazında konu hakkında yapılan tez çalışmalarının gün geçtikçe artmakta olduğu bulgusu ile örtüşmektedir (Aydın, Kaya ve Selvitopu, 2018).

Hazırlanan bu çalışmada bir takım betimsel bulgulara da ulaşılmıştır, bu bulgulara bakıldığında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıflarda düzenlenen faaliyetler ve sınıf içi kuralları belirlerken öğrencilerini de sürece dahil ettikleri, ortak bir anlayış düzlemi yaratmak suretiyle karar süreçlerine onları da dahil etmeyi becerdikleri ortaya konulmuştur. Bu yaklaşım öğretmenlerin demokratik bir tutum ortaya koyduklarını ve sınıf yönetimi bağlamında pozitif bir değer yargısına sahip olduklarını bize göstermektedir. Terzi (2001)'in hazırlamış olduğu araştırmasında “öğretmenler, demokratik sınıf yönetim anlayışını yansıtan davranış özellikleri açısından, sınıfı ilgilendiren rol ve görevleri öğrencilerle birlikte belirleme, kuralların gerekçelerini açıklama, sınavları objektif değerlendirme, öğrenci ilgi ve gereksinimlerini dikkate alma, sınıfta demokratik yaşam kültürüne özen gösterme davranışlarını her zaman düzeyinde sergiledikleri” neticesine varılmıştır. Bu bulgu da çalışmada elde edilen bulgular ile örtüşmektedir. Aynı şekilde çalışma verileriyle örtüşen başka bir çalışma da Burç (2006)'nın hazırlamış olduğu çalışmadır ki; bu çalışmada öğretmenlerin büyük bir bölümünün, sınıf yönetim süreçlerine öğrencileri de dahil etmekte olduklarının belirlendiği ifade edilmiştir. Denkdemir (2007) tarafından yapılan bir çalışmada da “Sınıf yönetiminde demokratik sınıf öğretmenleri; öğrencileri sınıf içi karara katılmaya teşvik eder” ifadesine, araştırmaya katılan öğretmenler sınıf yönetiminde öğrencileri, sınıf içi karara katılmaya teşvik etmek gerektiğini kanısında oldukları sonucuna ulaşmıştır (Denkdemir, 2007). İlk öğretim okullarında görev yapan öğretmenlere, sevgi, saygı ve ödüllendirmeye dayalı yaptırımlar kullanıp kullanmamaları hakkındaki düşünceleri sorulmuş, anket katılan öğretmenlerin % 88,9'u sevgi, saygı ve ödüllendirmeye önem verdiklerigörülmüştür.

KAYNAKÇA

1. Ağaoğlu, E. (2007). “Sınıf Yönetimi ile İlgili Genel Olgular”, Sınıf Yönetimi. Editör: Zeki Kaya. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
2. Akçadağ, T. (2005). “Sorun Davranışların Yönetimi”, Etkili Sınıf Yönetimi. Editör: Hüseyin Kıran. Ankara: Anı Yayınları.
3. Akar, İ. (2007). “Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler” , Sınıf Yönetimi. Editör: Zeki Kaya . Ankara: Pegem A Yayıncılık.
4. Arslan, H. (2007). “Sınıf Kuralları”, Sınıf Yönetimi. Editör: Mehmet Şişman ; Selahattin Turan. Ankara: Öğreti Yayınları.
5. Aydın, A., (2000). Sınıf yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
6. Aydın, A. (2007). Sınıf Yönetimi. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.
7. Aydın, A. (2015). Sınıf Yönetimi (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
8. Baloğlu, N. (2002). “Türkiye İlköğretim Birinci Kademedeki Görevli Öğretmenlerin Davranış Yönetimi Yeterlilikleri”, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi , Sayı:1.
9. Başar, H. (2002). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
10. Başar, H., (2005). Sınıf yönetimi. 12. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
11. Başar, H. (2014). Sınıf Yönetimi (19. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
12. Başaran, İ. E. (2006). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Ankara: Ekinoks Yayınları.
13. Can, N. (2005). “Sınıfta Bir Lider Olarak Öğretmen”, Sınıf Yönetimi. Editör: Mehmet Şişman; Selahattin Turan. Ankara : Öğreti Yayınları.
14. Celep, C. (2003). Sınıf Yönetimi ve Disiplini. Ankara: Anı Yayıncılık.
15. Celep, C. (2014). Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama (7. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
16. Çelik, V. (2005). Sınıf Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- 17.Çalık, T. (2004). “Sınıf Yönetimi ve Özellikleri”, Sınıf Yönetimi. Editör: Leyla Küçükahmet.Ankara: Nobel Yayın Dağıtım .
- 18.Çalık, T. (2012). Sınıf Yönetimi. L. Küçükahmet, (Ed.), Sınıf Yönetimi ile İlgili Temel Kavramlar (s. 2-11). Ankara: Pegem Akademi
- 19.Demirtaş, H., (2006). Sınıf yönetiminin temelleri. İçinde H. Kıran (Ed.). Etkili sınıf yönetimi (ss. 1-34). 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- 20.Demirel, Ö. (2000). Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- 21.Dönmez, B . (2007).“Sosyal Bir Sistem Olarak Sınıf”, Sınıf Yönetimi. Editör: Mehmet Şişman; Selahattin Turan. Ankara: Öğreti Yayınları.
- 22.Ekici, G. (2007). “Öğretim Yönetimi”, Sınıf Yönetimi. Editör: Emin Karip. Ankara: Pegem Yayınları.
- 23.Ercoşkun, H. M. (2011). Etkili Sınıf Yönetimi Oluşturmada Sınıf Öğretmenlerinin Yeni Rollerinin İncelenmesi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/ulusaltezmerkezi> adresinden edinilmiştir.
- 24.Erden, M. (2005). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- 25.Erden, M. (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Alkım Yayınları.
- 26.Erdoğan, İ., (2003). Sınıf yönetimi. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- 27.Erdoğan, İ. (2007).Sınıf Yönetimi. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- 28.Erol, Z. (2006). “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” .(Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- 29.Fidan, N. ve Erden, M. (1993). Eğitime Giriş. Ankara: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret Anonim Şirketi Baskı Tesisleri.
- 30.Ilgar, L. (2005). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.
- 31.Korkmaz, N. (2007). “ İlköğretim Okullarında Etkili Sınıf Yönetiminde Öğretmen Davranışlarının İncelenmesi”. (Yüksek Lisans Tezi) Beykent Üniversitesi.
- 32.Köse Özay, E. (2010). Sınıf Yönetimine Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(39), 20-27.
- 33.Okutan, M. (2008). Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar. Ankara: Öğreti Yayınları.
- 34.Özcan, M. (2012). Sınıf Başkanları Gözüyle Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerilerinin Değerlendirilmesi. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2 (1).
- 35.Öztürk, B (2007). “Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi”, Sınıf Yönetimi. Editör: Emin Karip. Ankara :Pegem A Yayıncılık.
- 36.Sarıtaş, M. (2007). “Öğretmen-Veli Görüşmelerinin Yönetimi”, Sınıf Yönetimi. Editör: Mehmet Şişman;Selahattin Turan.Ankara: Öğreti Yayınları.
- 37.Şentürk, H., (2006). Öğretmen adaylarının uygulama liselerindeki rehber öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi modellerine ilişkin algıları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 48, 585- 603.
- 38.Taşkaya, M. S. (2014). Sınıf Yönetimi. B. Dilmaç ve H. Ekşi, (Ed.), Sınıf Yönetiminin Temelleri (s. 15-19). Ankara: Pegem Akademi.
- 39.Tekışık, H. H. (2004). “Öğretmenin Eğitime-Öğretmen Yeterlikleri ve Görevleri”, Çağdaş Eğitim Dergisi, Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayını, Sayı;312.
- 40.Toprakçı, E. (2017). Sınıf Yönetimi (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- 41.Turan, S. (2007). “Sınıf Yönetiminin Temelleri”, Sınıf Yönetimi. Editör:MehmetŞişman;Selahattin Turan. Ankara: Öğreti Yayınları.
- 42.Ünal, S. ve Ada, S. (2003). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.
- 43.Yaka, A., (2006). Sınıf yönetimi modelleri (yaklaşımları). İçinde M. Yılman (Ed.). Sınıf yönetimi (ss. 37-44). Ankara: Nobel.

- 44.Yiğit, B. (2007). “Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi”, Sınıf Yönetimi. Editör: Mehmet Şişman ; Selahattin Turan. Ankara: Öğreti Yayınları.